

ДЕРЖАВНА
СЛУЖБА
ЯКОСТІ ОСВІТИ
УКРАЇНИ

ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ у 2022/2023 навчальному році

Про дослідження

Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни у 2022/2023 навчальному році було проведене у грудні 2022 – січні 2023 року Державною службою якості освіти України за підтримки ініціативи «Збереження доступу до шкільної освіти», що впроваджується проєктом «Супровід урядових реформ в Україні» (SURGe). Супровід урядових реформ в Україні» (SURGe) є проєктом міжнародної технічної допомоги, що реалізується кампанією Alinea International та фінансується Урядом Канади. Консультування щодо формування вибірки та відбору інструментів дослідження здійснювалося соціологічною агенцією Vox Populi.

Участь у дослідженні взяли 150 шкіл з усіх областей України. У онлайн-анкетуванні взяли участь директори, вчителі, учні та батьки учнів цих шкіл.

Завдання дослідження

- Вивчити моделі роботи закладів загальної середньої освіти в умовах війни та чинників, які впливають на вибір цих моделей.
- Дослідити зміни у контингенті учнів/учениць та педагогічних працівників, спричинені війною.
- Дослідити рівень матеріально-технічного забезпечення освітнього процесу в сільській та міській місцевості, а також у розрізі регіонів (Захід, Центр, Північ, Південь, Схід): комп'ютери та гаджети, навчальні платформи, електрика, інтернет, місце для роботи/навчання.
- Визначити освітні втрати та здобутки в умовах воєнного стану (навчальний час, освітні програми, динаміка результатів навчання) на різних рівнях (циклах) освіти та з'ясувати, які заходи вживались, щоб компенсувати ці втрати.
- Визначити категорії учнів/учениць, які мають найбільші освітні втрати та потребують компенсаторних заходів: внутрішньо переміщені особи (ВПО), діти з особливими освітніми потребами (ООП), діти з багатодітних сімей, із малозабезпечених сімей, з числа національних меншин.
- Дослідити, які компенсаторні заходи застосовувались у громадах / закладах освіти для підтримки найбільш вразливих категорій учнів/учениць в умовах війни.
- Дослідити професійні та організаційні виклики, потреби, з якими зіткнулися заклади освіти та педагогічні працівники в умовах війни.

Вибірка закладів освіти розраховувалася на основі даних Інституту освітньої аналітики про перелік діючих закладів освіти I-III ст. та контингент учнів/учениць станом на грудень 2022 року.

Регіони, виділені в межах дослідження:

Захід: Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька області (47 закладів освіти);

Північ: м. Київ, Київська, Житомирська, Сумська, Чернігівська області (36 закладів освіти);

Центр: Вінницька, Кіровоградська, Полтавська, Черкаська області (19 закладів освіти);

Південь: Запорізька, Миколаївська, Одеська, Херсонська області (22 заклади освіти);

Схід: Дніпропетровська, Донецька, Луганська, Харківська області (26 закладів освіти).

Збір даних відбувався шляхом онлайн-анкетування учасників освітнього процесу. В анкетуванні взяли участь:

- керівники закладів освіти – 150 учасників;
- вчителі – 6 532 учасники;
- батьки учнів/учениць початкової, базової та старшої школи¹ – 10 899 учасників;
- учні/учениці (переважно десятикласники²) – 4 324 учасники.

Збір даних тривав з 26 грудня 2022 року до 7 січня 2023 року.

Терміни, вжиті у звіті

Освіта в умовах війни – функціонування сфери освіти з моменту повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України 24 лютого 2022 року.

Режим роботи закладу освіти (очний, дистанційний чи змішаний) – розпорядок роботи закладу освіти, зумовлений вибором форм організації освітнього процесу, який визначає педагогічна рада³.

---

¹ У містах анкетування проходили батьки учнів/учениць 2 Б, 6 Б, 10 Б класів, у селах – батьки учнів/учениць усіх 2-х, 6-х та 10-х класів.

² Якщо у закладі освіти не було 10 класу, то анкету заповнювали учні/учениці 9 класу, якщо не було 10 та 9 класів – учні/учениці 8 та/або 11 класів. Та сама модель застосовувалася і щодо анкетування батьків.

³ Відповідно до [Інструктивно-методичних рекомендацій щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році](#).

Очне навчання – передбачає організацію освітнього процесу, за якої учні/учениці особисто присутні в закладі освіти під час навчальних занять.

Дистанційне навчання – організація освітнього процесу (за дистанційною формою здобуття освіти або шляхом використання технологій дистанційного навчання в різних формах здобуття освіти) в умовах віддаленості один від одного його учасників та їх як правило опосередкованої взаємодії в освітньому середовищі, яке функціонує на базі сучасних освітніх, інформаційно-комунікаційних (цифрових) технологій.

Змішане навчання – освітня технологія, що передбачає поєднання навчання учнів/учениць у супроводі вчителя та самостійне, із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій. У цьому дослідженні розуміється як поєднання очного та дистанційного навчання.

Дистанційна форма здобуття освіти – індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Основні висновки та тенденції

В результаті повномасштабної війни росії проти України близько 800 тис. школярів змінили форму здобуття освіти з денної на дистанційну (з 17 669 учнів/учениць у 2021 році до 772 909 у 2022) та сімейну (домашню) (з 4 695 до 64 409 учнів/учениць відповідно). Найбільше ці зміни стосуються Сходу та Півдня країни, звідки близько 40 % та 30 % учнів/учениць відповідно були вимушені виїхати за кордон чи в інші регіони країни.

З огляду на постійну загрозу безпеці учасників освітнього процесу, в першому півріччі 2022/2023 н.р. не вдалося відновити очне навчання у повному обсязі. Лише 15 % закладів освіти працювали очно, 33 % – дистанційно, 51 % – змішано, поєднуючи очне та дистанційне навчання. На Сході та Півдні України переважало дистанційне навчання, у Центрі та на Півночі – змішане, на Заході – змішане навчання у містах та очне у селах.

Значних змін у педагогічному складі закладів освіти у зв'язку з війною не відбулося. 81 % керівників запевняє, що вчителів достатньо для забезпечення якісного освітнього процесу. Педагогічне навантаження більшості вчителів (не менше 70 %) в умовах війни не змінилося. Педагоги з-поміж тих, у кого навантаження зросло (близько 15 %), передусім це пов'язують із запровадженням змішаного режиму роботи закладу та необхідністю поєднувати очний та онлайн режими.

Результати анкетування вчителів показують, що за останній рік зросла частка вчителів у селах, які забезпечені робочим комп'ютером – з 64 % до 71 %, у містах приріст менший – з 73 % до 76 %.

В умовах зміни режиму роботи закладу освіти 25 % педагогів не забезпечені робочим комп'ютером, а 20 % – доступом до інтернету, однак ця потреба компенсується наявністю особистого комп'ютера (мають не менше 90 % педагогів) та можливістю працювати віддалено (вдома забезпечені інтернетом не менше 91 % вчителів). Водночас третина педагогів використовує домашній комп'ютер разом з іншими членами сім'ї, що може спричинювати труднощі у випадку роботи віддалено.

В розрізі регіонів робочими комп'ютерами у закладах освіти найкраще забезпечені вчителі на Півночі – 88 %, дещо менше на Сході та Півдні – по 77 %, у Центрі – 68 %, найнижчий показник на Заході – 65 %. Вдома найбільше педагогів мають власний комп'ютер на Сході та Півдні, найменше – на Заході. Ймовірно, такий розподіл пов'язаний з тим, що на Сході та Півдні більше закладів працюють дистанційно, а на Заході та у Центрі – очно.

Половина учнів базової та старшої школи мають власний комп'ютер/ноутбук/планшет для навчання, 74 % використовують для цього смартфон. Учні/учениці

початкової школи меншою мірою забезпечені технікою для навчання: про наявність у початківців смартфона зазначили 48 % батьків, комп'ютера/ноутбука/планшета – 39 %. 40 % батьків учнів/учениць початкової школи та 23 % батьків учнів/учениць базової та старшої школи зазначили, що дитина має один гаджет (комп'ютер, ноутбук, планшет, смартфон), який ділить з іншими членами сім'ї.

В розрізі регіонів значної різниці у забезпеченні учнів/учениць гаджетами для навчання не виявлено.

За умови, що дистанційне навчання відбувається в асинхронному режимі, учні/учениці мають технічні засоби для навчання, адже можуть комбінувати використання власних та спільних пристроїв. Водночас ефективно дистанційне навчання у синхронному режимі є проблематичним для близько половини учнів/учениць, які не мають власного комп'ютера або змушені ділити його з іншими членами сім'ї. Якщо і смартфон розглядати як достатньо ефективний засіб для синхронного навчання, то частка учнів, які можуть приєднуватися до онлайн-занять, збільшується.

Попри те, що переважна більшість вчителів та учнів/учениць мають технічні засоби для навчання, проблеми з електропостачанням та доступом до інтернету стали основним викликом для 75 % педагогів у частині організації дистанційного освітнього процесу в першому семестрі 2022–2023 н.р.

За оцінками вчителів, близько 30 % учнів/учениць не мають постійного доступу до освітнього процесу в умовах війни, з-поміж регіонів – найбільше на Півдні – 40 %. З урахуванням типу населеного пункту, більше учнів/учениць мають доступ до навчання у містах, ніж у селах. Особливо ці відмінності проявляються серед учнів/учениць із числа соціально-вразливих категорій: у містах 68 % вчителів вважають, що всі учні/учениці з малозабезпечених сімей мають доступ до освіти, у селах – 54 %, із багатодітних сімей – 76 % та 64 % відповідно, з числа ВПО – 86 % та 80 % відповідно.

Стать учнівства не є визначальним фактором доступу до освітнього процесу. Більшу роль відіграє місце проживання. Частка хлопців (83 %) та дівчат (85 %), які мають доступ до освіти, у містах вища, ніж у селах – 73 % та 78 % відповідно.

За даними керівників закладів освіти, не менше 92 % шкіл не мають втрат у навчальному часі, тобто заклади освіти постійно здійснювали освітній процес (в синхронному та/або асинхронному режимах), а учні/учениці могли долучатися до нього. Найчастіше школи не працювали 5 днів упродовж першого півріччя 2022/2023 навчального року. У поодиноких закладах на Сході навчання не здійснювалося більше 30 днів, на Півночі – від 10 до 20 днів, на Півдні – до 10 днів.

Попри те, що, за даними керівників, заклади освіти майже постійно працювали, лише 40 % батьків зазначили, що їхні діти постійно вчилися. Причому на Заході

цей відсоток найнижчий – про те, що їхні діти постійно вчилися, вказує 32 % батьків учнів/учениць початкової школи, тоді як на Сході – 50 %. Від 34 % до 44 % батьків зазначили, що їхні діти не вчилися до 10 днів, від 8 % до 18 % – 10–20 днів. Про те, що діти не вчилися більше 20 днів (місяць), зазначають від 6 % батьків на Заході до 10 % на Півдні.

І керівники, і батьки основними причинами, що перешкоджали освітньому процесу, називають повітряні тривоги, відключення електроенергії, відсутність або слабкий інтернет. Водночас з-поміж причин, чому дитина не вчилася, найбільше батьків (67 %) учнів/учениць початкової школи також називають хворобу. Про невміння самостійно підключитися до онлайн-уроків вказали 9 % батьків початківців. Батьки учнів/учениць базової та старшої школи також вказують, що їхні діти не вчилися через перевантаження (7%), нестабільний емоційний стан (6 %), брак мотивації (5 %).

Компенсація втрати у навчальному часі (пропущені навчальні заняття) найчастіше відбувається через надання учням/ученицям навчальних матеріалів (презентація, відео, аналогічні навчальні заняття онлайн) та завдань для самостійного опрацювання. Рідше проводять групові та індивідуальні консультації, додаткові навчальні заняття. Водночас складно оцінити, як часто реалізовувалися вказані заходи, з огляду на те, що більшість вчителів скаржаться на брак умов та можливостей: відсутність електрики та інтернету, брак вільного часу в педагогів, різні часові пояси в учнів/учениць та вчителів, небажання в учнів/учениць та батьків виділяти додатковий час.

Втрати в освітньому процесі – зміна форми здобуття освіти, переведення закладів з очного на дистанційне та змішане навчання, нестабільні умови організації освітнього процесу (повітряні тривоги, відключення електроенергії, перебої з інтернетом) – вплинули на результати навчання учнів/учениць. За спостереженнями вчителів початкових класів, результати навчання учнів/учениць погіршилися з таких навчальних предметів, як українська мова, іноземна мова, математика, літературне читання, та не змінилися з таких навчальних предметів та курсів: мистецтво, дизайн і технології, фізкультура, інформатика, «Я досліджую світ».

У селах про погіршення результатів навчання учнів/учениць зазначає більше вчителів, ніж у містах: про зниження успішності здобувачів освіти з української мови у селах вказують 57 % педагогів, у містах – 44 %, з іноземної мови – 52 % та 47 % відповідно, з математики – 45 % та 40 %, з інформатики – 37 % та 25 %.

Водночас цьогоріч⁴ у містах збільшилася кількість вчителів, які вважають, що результати навчання учнів/учениць початкової школи погіршилися, винятком є

---

⁴ У лютому 2022 року напередодні повномасштабного вторгнення росії в Україну Державна служба якості освіти спільно з проектом SURGE провели [Дослідження якості організації дистанційного навчання](#). Цьогорічне Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни здійснено за схожою методологією та інструментарієм.

математика, де більше вчителів стали вважати, що успішність учнів/учениць покращилася. У селах навпаки цьогооріч дещо зменшилася кількість вчителів, які вважають, що результати навчання учнів/учениць початкової школи погіршилися. Винятком є оцінка результатів навчання з української мови – на 9 % більше педагогів у селах вважають, що цьогооріч результати учнів/учениць погіршилися.

Серед вчителів базової школи у містах переважає думка, що результати навчання учнів/учениць не змінилися, однак це не стосується таких навчальних предметів, як алгебра та геометрія, іноземна мова, українська мова, українська література, історія України, фізика. У порівнянні з минулим роком, цьогооріч зросла кількість вчителів базової школи у містах, які вказують на погіршення результатів навчання своїх учнів/учениць з української літератури, алгебри та геометрії, зарубіжної літератури, іноземної мови, української мови.

У селах більше вчителів базової школи вважають, що результати навчання учнів/учениць погіршилися. Про зниження успішності з іноземної мови зазначають 64 % педагогів, з математики – 55 %, з української мови – 53 %, з хімії – 47 %, з української літератури – 43 %. Водночас щодо окремих предметів переважає думка, що успішність не змінилася: про результати учнів/учениць з фізики так вважають 48 % вчителів, зарубіжної літератури – 44 %, мистецтва – 41 %, біології – 42 %, основ здоров'я – 45 %.

Як і в початковій школі, цьогооріч зменшилася кількість вчителів базової школи у селах, які вказують на погіршення результатів навчання своїх учнів/учениць з математики – з 61 % у 2022 році до 55 % цьогооріч, фізики – 51 % та 42 % відповідно, історії України – 44 % та 38 % відповідно, української літератури – 53 % та 43 % відповідно, основ здоров'я – 38 % і 24 %.

Серед старшокласників переважає думка, що їхні результати навчання не змінилися. Різниці з урахуванням місця проживання не виявлено. В розрізі регіонів відмінностей також не зафіксовано, за винятком Заходу, де учні/учениці більш оптимістично оцінюють свої результати.

Результати анкетування вчителів та учнів/учениць показали деякі розбіжності в оцінці допомоги та підтримки для надолуження навчальних втрат. Найбільше учнів/учениць вказують, що отримували допомогу у вигляді додаткових завдань та навчальних матеріалів для самостійного опрацювання. Натомість вчителі насамперед зазначають про індивідуальні та групові консультації, додаткові заняття, які проводили для учнів/учениць.

З огляду на те, що дослідження вказує на зменшення кількості учнів/учениць, які володіють уміннями, необхідними для самостійного навчання – уміння планувати час, організувати свою роботу, самостійно виконувати завдання, здійснюва-

ти самооцінювання – надолуження навчальних втрат шляхом самостійного опрацювання навчального матеріалу може бути малоефективним для частини учнів/учениць.

За останній рік погіршився психологічний стан здобувачів освіти. Майже вдвічі у порівнянні з початком лютого 2022 року збільшилася кількість учнів/учениць, які почуваються тривожно, напружено, у півтора рази – втомлено. Водночас на 20 % у кожній категорії зменшилася кількість тих, які почуваються в безпеці, спокійно, енергійно та щасливими. В розрізі регіонів різниці у відповідях учнів/учениць про те, як вони почуваються у 2022/2023 навчальному році, фактично не виявлено.

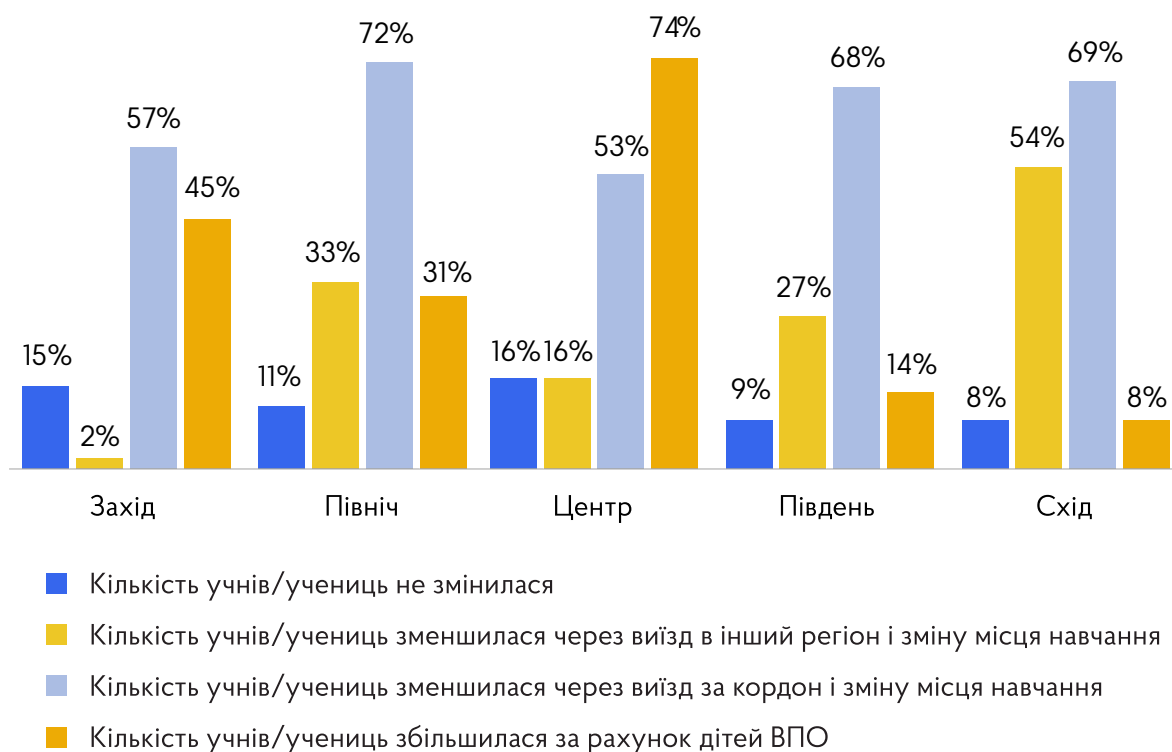
Ключовими викликами освітнього процесу в умовах війни педагоги називають нестабільні умови навчання, обмеженість способів організації навчально-пізнавальної діяльності, зниження мотивації та нестабільний психоемоційний стан учнів/учениць та вчителів. Втім, педагоги та шкільна адміністрація демонструють недостатню гнучкості та адаптивності, плануючи освітній процес. 33 % директорів у містах та 50 % у селах не змінювали розкладу навчальних занять в умовах війни, коли в країні постійно відбуваються стабілізаційні відключення електроенергії, повітряні тривоги, бракує доступу до швидкісного інтернету. 40 % педагогів у містах та 44 % у селах не вносили змін до календарно-тематичного планування через зміни режиму роботи закладу, лише 37 % змінювали кількість годин на вивчення теми, 32 % об'єднували теми, 23 % розподіляли теми з урахуванням режиму – синхронного чи асинхронного.

В умовах дистанційного синхронного навчання не більше третини вчителів застосовують види навчальної діяльності, що передбачають взаємодію учнів між собою, активну участь в освітньому процесі: групову роботу, роботу в парах, практичні та лабораторні роботи. Водночас в умовах дистанційного синхронного та асинхронного навчання переважна більшість вчителів пропонують учням переглянути презентації, відео, виконати вправи, самостійно опрацювати навчальні матеріали, попри те, що 39 % вчителів вважають викликом для освітнього процесу в умовах війни те, що учні не вміють самостійно вчитися.

Зміни в контингенті учнів/учениць

Внаслідок повномасштабної військової агресії росії проти України зменшилася кількість учнів/учениць у закладах освіти на Сході, Півдні та Півночі країни. Дані анкетування керівників закладів освіти показують, що відтік учнів/учениць відбувся насамперед через вимушений переїзд за кордон і зміну місця навчання. Іншою причиною зменшення кількості учнів/учениць став їхній переїзд в інший регіон України. Водночас частина учнів/учениць змушена навчатися на тимчасово окупованій території. Центр – єдиний регіон, де кількість учнів/учениць збільшилася. Це відбулося за рахунок дітей внутрішньо переміщених осіб.

Чи змінилася і як саме кількість учнів/учениць закладу освіти у зв'язку з війною? (керівники)

Частина учнів/учениць, попри те, що продовжує навчатися у тих самих закладах, де здобувала освіту до 24 лютого 2022 року, змінила місце проживання. Результати анкетування батьків показують, що найбільші переміщення відбулися на Сході та Півдні країни. Зі Сходу в інші населені пункти України переїхали 27 % учнів/учениць початкової школи та 23 % базової та старшої. За кордон виїхали 16 % та 14 % здобувачів освіти відповідно. З Півдня в інші населені пункти України перемістилися 16 % учнів/учениць початкової школи та 14 % базової та старшої, за кордон – 17 % та 14 % відповідно. З Півночі більше учнів/учениць зараз про-

живають за кордоном (8 %), ніж у інших регіонах України (6 %). У Центрі та на Заході 92 % та 95 % учнів/учениць відповідно перебувають у тому ж населеному пункті, що й до 24 лютого 2022 року.

Де зараз перебуває ваша дитина

- За кордоном
- У тому самому населеному пункті, що і до 24 лютого 2022 року
- В іншому населеному пункті України, не там, де проживав (-ла) до 24 лютого 2022 року

Зміна форм здобуття освіти

Згідно з даними Інституту освітньої аналітики, у 2021–2022 н.р. переважна більшість учнів/учениць в Україні (97,55 %) здобувала середню освіту за очною (денною) формою, що передбачає безпосередню участь здобувачів освіти в освітньому процесі. Внаслідок військової агресії та вимушеного переміщення українців як в межах країни, так і за кордон, частка учнів/учениць, які здобувають середню освіту очно, зменшилася до 77,36 %.

Водночас в умовах війни у 43 рази збільшилася кількість учнів/учениць, які здобувають освіту за дистанційною формою: з 17 669 (0,41 %) до 772 909 (18,88%) учнів⁵.

Збільшилася також кількість учнів/учениць, які здобувають освіту за індивідуальною формою. У 13 разів (з 4 695 до 64 409 учнів/учениць) зросла кількість тих,

⁵ Згідно з даними Інституту освітньої аналітики, станом на 01.02.23 дистанційно навчається 1 588 653 учнів/учениць ЗЗСО, що майже у 90 разів більше відповідної когорти до війни.

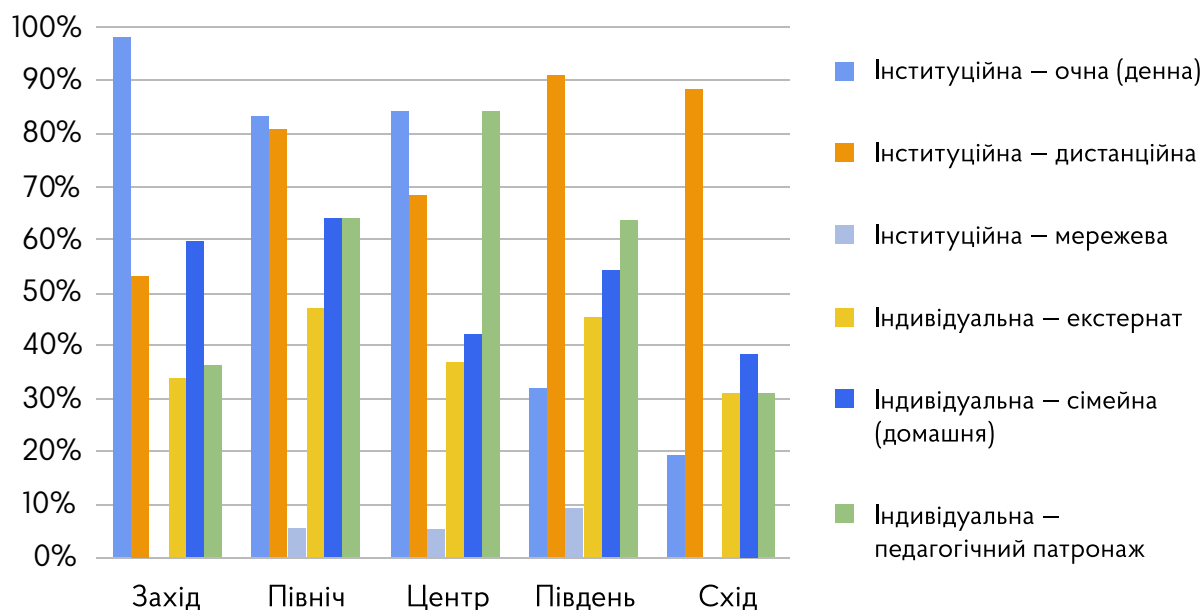
які навчаються за сімейною (домашньою) формою, коли батьки самостійно організують своїм дітям освітній процес.

Таблиця 1. Кількість здобувачів освіти за різними формами

	Станом на листопад 2021 року		Станом на листопад 2022 року	
	Інституційна форма (98,68 %)		Інституційна форма (96,91 %)	
Денна	4 196 619	97,55 %	3 185 259	77,36 %
Вечірня	9 869	0,23 %	7 239	0,18 %
Заочна	7 480	0,17 %	5 025	0,12 %
Дистанційна	17 669	0,41 %	772 909	18,77 %
Мережева	13 314	0,31 %	20 134	0,49 %
	Індивідуальна форма (1,32 %)		Індивідуальна форма (3,09 %)	
Екстернат	11 346	0,26 %	33 520	0,81 %
Сімейна (домашня)	4 695	0,11 %	64 409	1,56 %
Педагогічний патронаж	40 867	0,95 %	29 216	0,71 %

Зміна форм здобуття освіти передусім стосується учнів/учениць на Сході та Півдні країни. Результати анкетування керівників закладів освіти показують, що на Сході та Півдні переважає дистанційна форма здобуття освіти (зазначили 90 % керівників) та різні види індивідуальної: педагогічний патронаж, сімейна (домашня) та екстернат. За очною (денною) формою можуть здобувати освіту учні/учениці у 32 % закладів на Півдні та у 19 % на Сході.

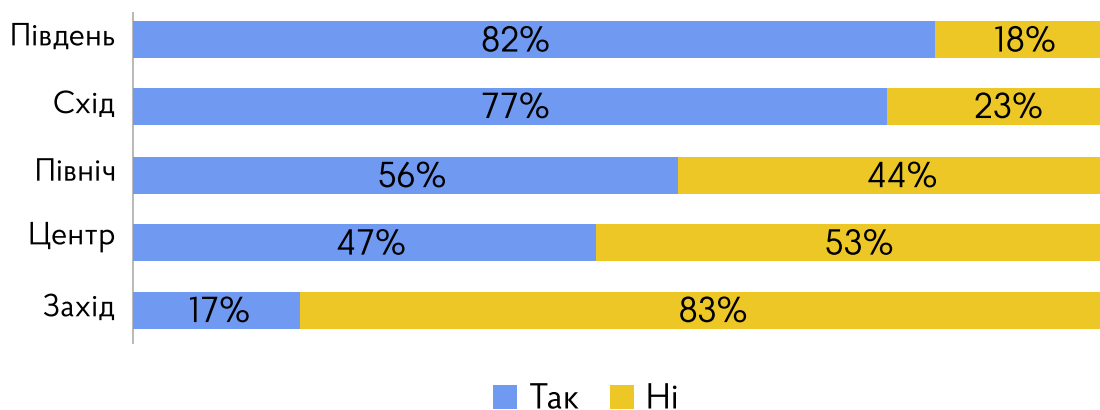
За якою формою здобувають освіту учні вашого закладу? (керівники)

Про те, що саме на Півдні та Сході переважає дистанційна форма здобуття освіти, вказує і частка закладів, де створено класи з дистанційною формою навчання – 82% та 77% відповідно, тоді як на Заході таких 17%, в Центрі – 47%, на Півночі – 56%.

Попри те, що на Заході, Півночі та в Центрі переважна більшість керівників вказали, що учні/учениці здобувають середню освіту за денною формою навчання, дистанційна та різні типи індивідуальної також представлені у цих регіонах. Така різноманітність форм може свідчити про їхню затребуваність серед учасників освітнього процесу, особливо тих, які проживають за кордоном.

Чи створено у вашому закладі освіти класи з дистанційною формою навчання? (керівники)

Організація освітнього процесу закладів освіти

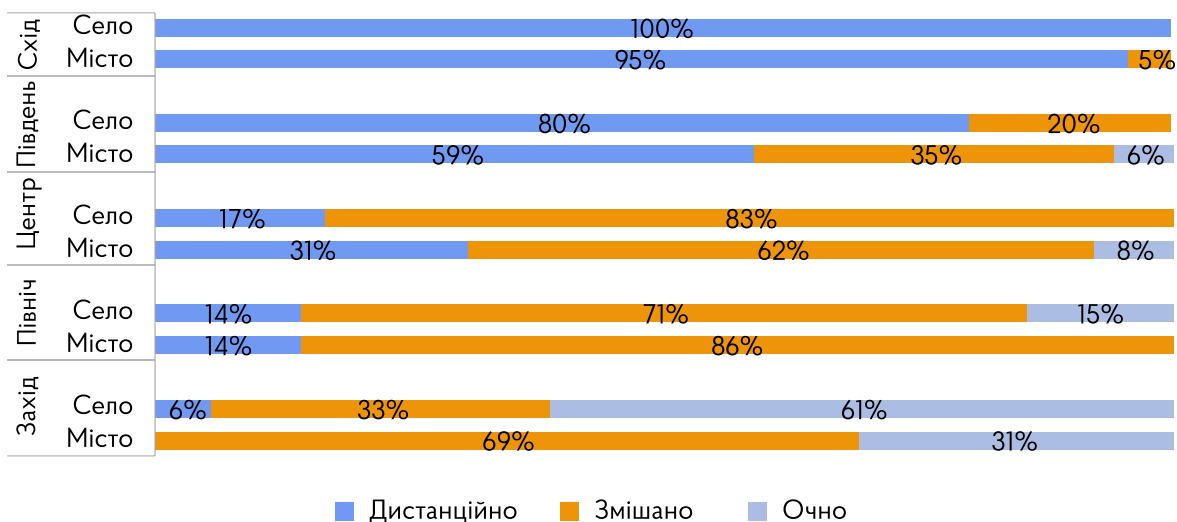
З огляду на постійну загрозу безпеці учасників освітнього процесу, лише 15 % закладів освіти у першому півріччі 2022/2023 н.р. працювали очно, 33 % – дистанційно, 51 % – змішано, поєднуючи очне та дистанційне навчання. Водночас організація освітнього процесу в різних регіонах України відрізняється.

На Сході переважна більшість закладів освіти працюють дистанційно, що зумовлено насамперед безпековою ситуацією. У цьому випадку наявність чи відсутність укриття не відігравали вирішальної ролі у виборі режиму роботи.

На Півдні також переважає дистанційне навчання, однак близько третини закладів у містах навчаються змішано (частково дистанційно, частково очно).

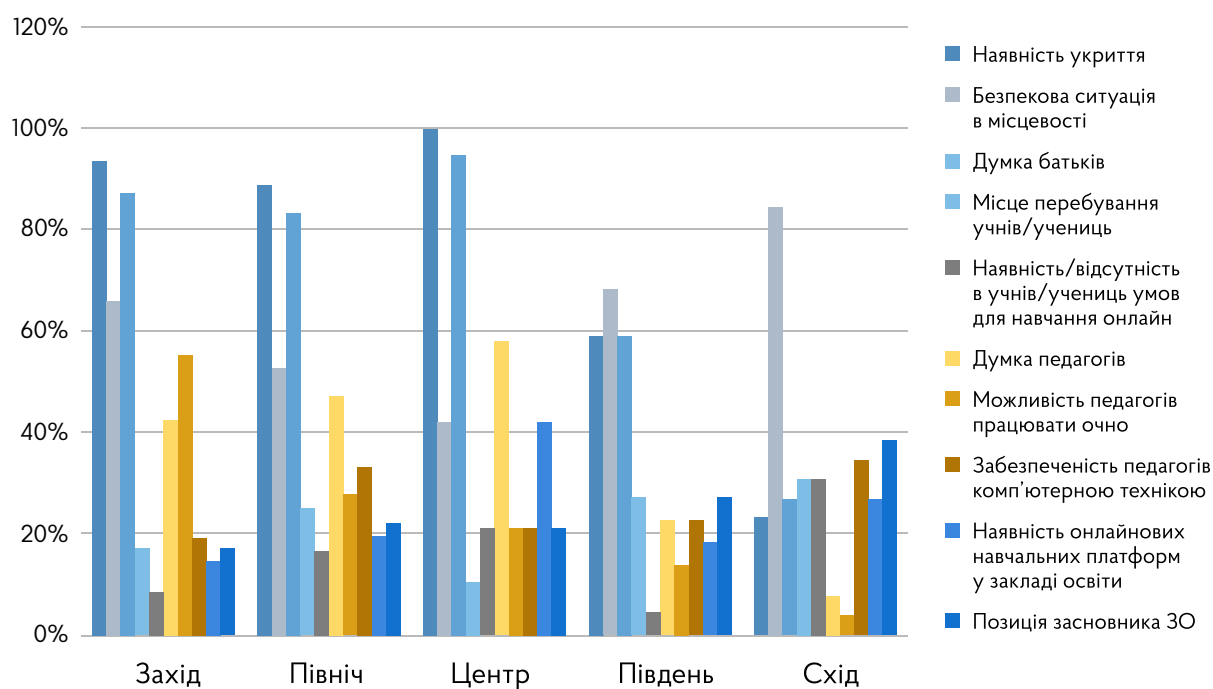
У Центрі та на Півночі України переважає змішане навчання, тут наявність укриття та думка батьків мали вирішальне значення при визначенні способу організації освітнього процесу.

**Як організовано освітній процес у вашому закладі?
(керівники)**

На Заході країни організація освітнього процесу різниться з урахуванням типу населеного пункту, в якому розташовується заклад: у селах більше половини шкіл (61 %) працюють очно, третина – у змішаному режимі. У містах навпаки – 31 % працюють очно, 69 % – у змішаному режимі.

Які чинники стали визначальними при виборі режиму роботи вашого навчального закладу освіти? (керівники)

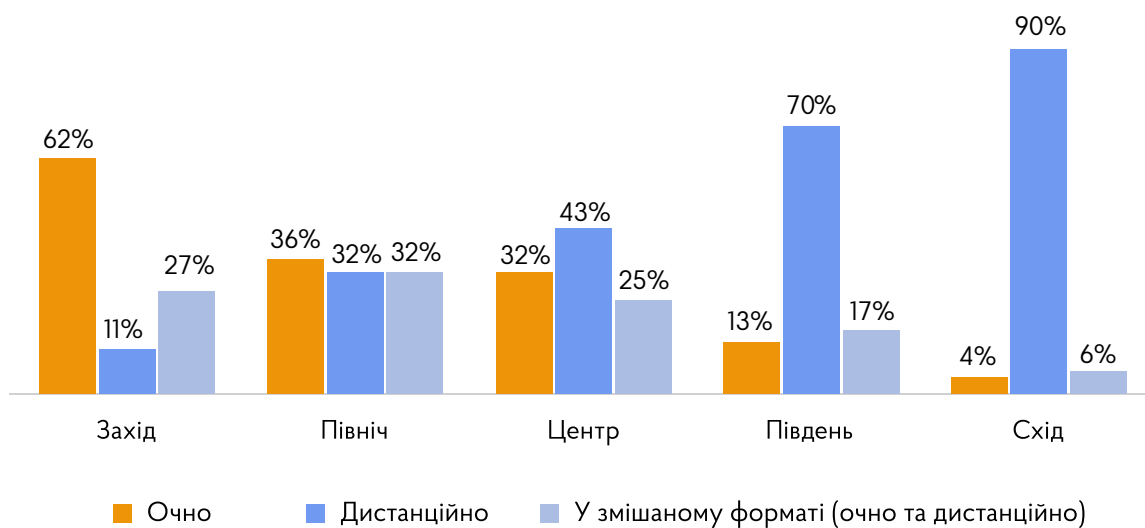

На Заході, Півночі та в Центрі ключовими факторами при виборі режиму роботи закладу освіти стали наявність укриття та думка батьків, на Сході – безпекова ситуація на місцевості, на Півдні – безпекова ситуація, наявність укриття та думка батьків. Думку педагогів враховували близько половини закладів у Центрі, на Півночі та Заході.

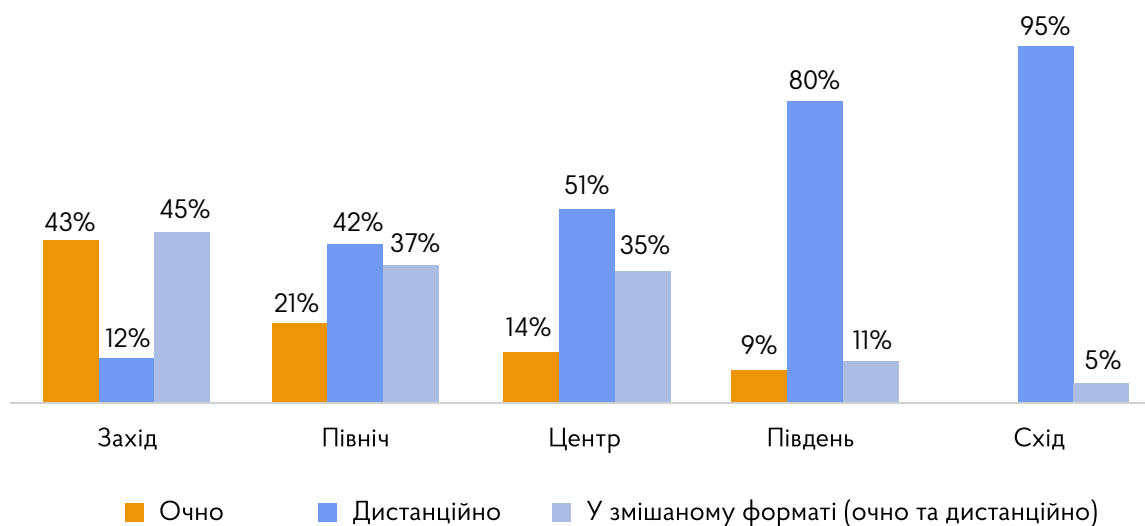
Розподіл відповідей батьків про режим навчання їхніх дітей показує, що учні/учениці початкової школи частіше вчаться очно, де це можливо, ніж учні/учениці базової та старшої школи. Ситуація відрізняється з урахуванням регіону, де здійснюється освітній процес. На Заході мають можливість вчитися очно 62 % учнів/учениць початкової школи та 43 % базової та старшої. На Півночі та в Центрі серед початківців вчаться очно 36 % та 32 %, серед старших класів – 21 % та 14 % відповідно. На Сході очно вчиться лише 4 % учнів/учениць початкової школи, на Півдні – 13 % серед початківців та 9 % серед учнів/учениць базової та старшої школи.

В якому режимі навчається ваша дитина? (батьки учнів/учениць початкової школи)

В якому режимі навчається ваша дитина? (батьки учнів/учениць базової та старшої школи)

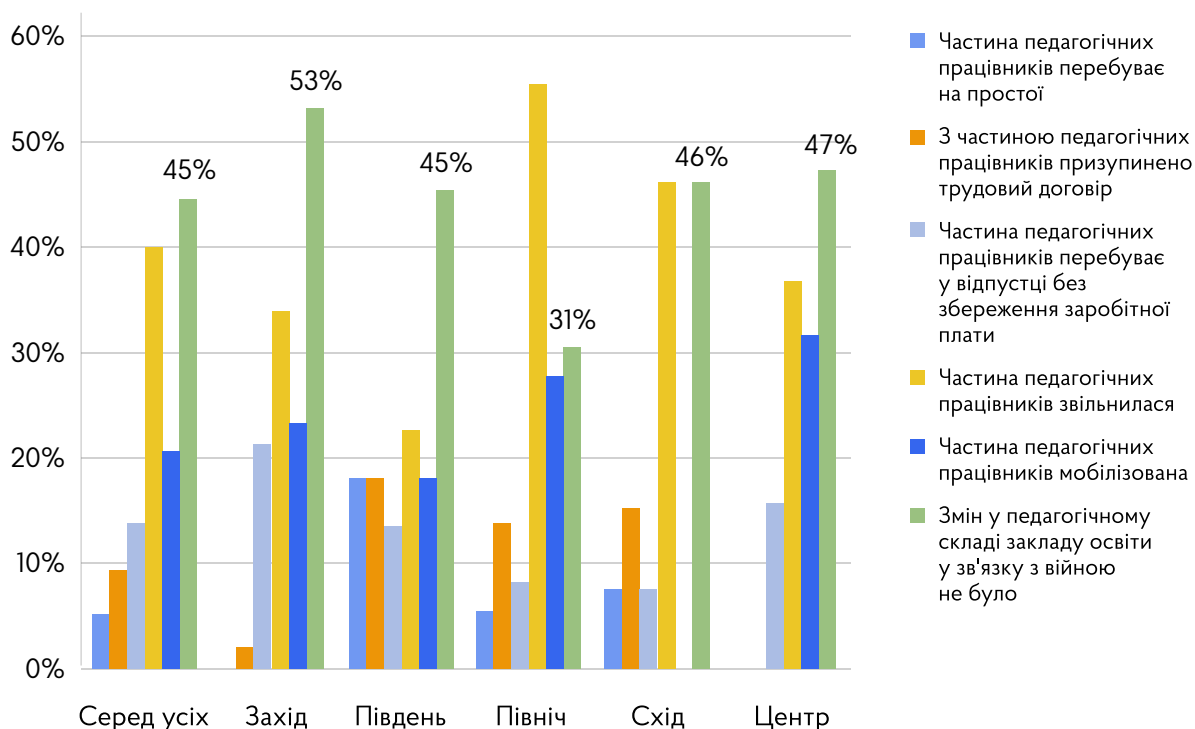

Зміни в контингенті педагогів

У 45 % закладів освіти не було змін у педагогічному складі закладу у зв'язку з війною. В розрізі регіонів цей показник відрізняється на Півночі, де лише 30 % керівників вказали, що змін у педагогічному складі не було, на Заході змін не зафіксовано у 53 % шкіл.

Причиною зміни у контингенті педагогів 40 % керівників назвали звільнення вчителів за власним бажанням (на Півночі про це зазначили найбільше директорів – 56 %, на Півдні найменше – 23 %), 21 % – призов на військову службу (на Сході про мобілізацію педагогічних працівників не зазначив жоден керівник закладу освіти, найбільше про це вказали директори у Центрі – 32 %), 14 % – перебування педагогів у відпустці без збереження заробітної плати, 9 % – призупинення трудового договору (18 % на Півдні, 2 % на Заході, не зафіксовано у Центрі), 5 % – простій (18 % на Півдні, не зафіксовано у Центрі та на Заході).

Чи відбулися зміни в педагогічному складі закладу освіти у зв'язку з війною, і якщо так, то які? (керівники)

Попри наявні зміни у контингенті вчителів, кількість вакансій педагогів у закладах освіти не збільшилася – про це зазначають 87 % керівників. Також 81 % керівників стверджує, що якісний освітній процес забезпечують вчителі-предметники, ще 15 % зазначають, що викладання навчальних предметів відбувається шляхом заміщення тимчасово відсутніх педагогів. Лише 5 % директорів зазначили про брак вчителів. У розрізі регіонів суттєвих відмінностей в оцінці респондентами кадрового забезпечення закладів не виявлено.

Чи вистачає педагогів для забезпечення якісного освітнього процесу в умовах війни? (керівники)

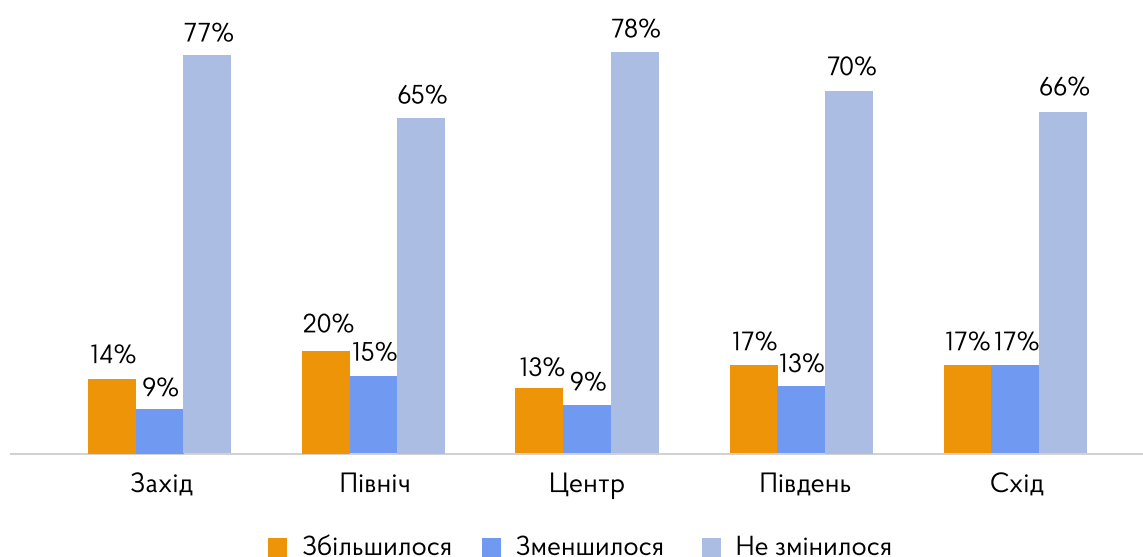
Про відсутність проблем у забезпеченні закладів освіти педагогами також вказує розподіл відповідей керівників на питання про галузі освіти, для викладання яких бракує вчителів. Понад 79 % зазначають, що всі галузі забезпечені педагогами, 8 % керівників вказують про брак вчителів у мовно-літературній галузі, по 5 % – у інформатичній та математичній, 4 % – у фізкультурній. Про труднощі з пошуком вчителів математики, англійської мови, а також фахівців для гурткової роботи поодинокі вказали директори шкіл Києва, Житомирщини та Львівщини.

Чи є галузі освіти, викладання яких недостатньо забезпечене педагогічними працівниками у вашому закладі освіти, і якщо так, то які саме? (керівники)

Дані анкетування вчителів загалом підтверджують незначні зміни у педагогічному навантаженні та зайнятості. Від 65 % до 78 % респондентів зазначають, що їхнє педагогічне навантаження після 24 лютого 2022 року не змінилося, від 13 % до 20 % – збільшилося, від 9 % до 17 % – зменшилося.

Як змінилось Ваше педагогічне навантаження після 24 лютого 2022 року (тарифікаційне)?

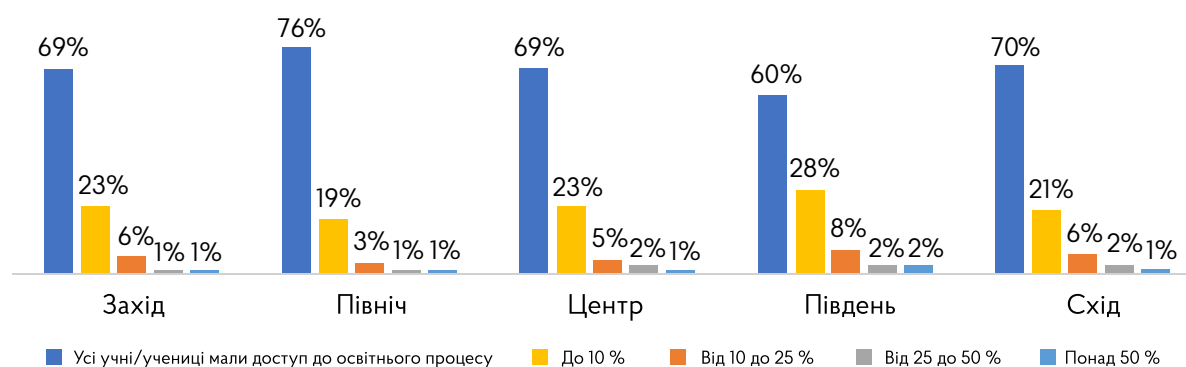

Доступ учнів та учениць різних категорій до освітнього процесу

За спостереженнями педагогів, близько 30 % учнів/учениць, з якими вони працюють, не мали доступу до освітнього процесу в першому семестрі 2022–2023 навчального року⁶. На Півдні цей показник найвищий: тут вчителі зазначають про 40 % учнів/учениць, які не мали можливості навчатися. Найменше учнів/учениць, які не мали доступу до освітнього процесу, на Півночі – 24 %.

Як порівняти результати анкетування вчителів про доступ учнів/учениць до освітнього процесу з аналогічними даними⁷ за попередній навчальний рік, то цього річ збільшилася кількість учнів/учениць, які мають доступ до освітнього процесу. Про те, що усі учні/учениці початкової школи були охоплені дистанційним навчанням у 2021/2022 н.р., зазначили 31 % учителів у селах та 56 % – у містах. У базовій та старшій школі показники майже не відрізнялися. 33 % педагогів у селах вказували, що усі учні/учениці базової та старшої школи мали доступ до освітнього процесу під час дистанційного навчання, 60 % – у містах. Такі зміни, ймовірно, пов'язані з тим, що до війни організація освітнього процесу з використанням технологій дистанційного навчання сприймалася як тимчасове явище, яким можна було знехтувати. В умовах війни, коли заклади не можуть працювати очно, дистанційний режим роботи став основним, тепер учасники освітнього процесу не можуть ними легковажити.

Скільки ваших учнів/учениць не мали доступу до освітнього процесу (не мали можливості навчатися) у 2022/2023 н.р.? (вчителі)

⁶ Керівники закладів освіти більш оптимістично оцінюють доступ учнів/учениць до освітнього процесу, ніж вчителі, які виконують функцію класних керівників. Розбіжності в оцінках складають не більше 10 %. З огляду на те, що вчителі безпосередньо взаємодіють з учнями/ученицями, тут взято до уваги дані анкетування педагогів.

⁷ У лютому 2022 року напередодні повномасштабного вторгнення росії в Україну Державна служба якості освіти спільно з проектом SURGE провели [Дослідження якості організації дистанційного навчання](#). Цьогорічне Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни здійснено за схожою методологією та інструментарієм, що включає питання про доступ учнів/учениць різних категорій до освітнього процесу.

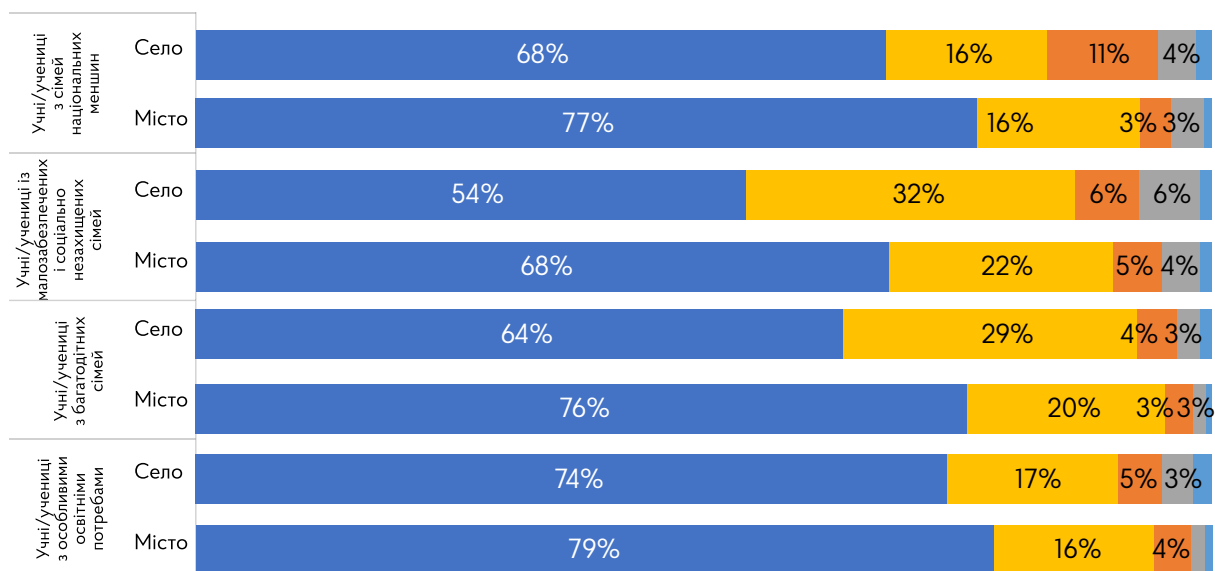
Доступ до освітнього процесу більшою мірою визначає місце проживання учнів/учениць, ніж їхня стать. Як свідчать дані опитування вчителів, доступ до освітнього процесу мають більше хлопців (83 %) та дівчат (85 %), які проживають у містах, ніж у селах – 73 % та 78 % відповідно.

Скільки учнів/учениць мають доступ до освітнього процесу у вашому закладі освіти? (вчителі-класні керівники)

У міській місцевості більше учнів/учениць із числа соціально вразливих категорій мають можливість навчатися в умовах війни, ніж у сільській. У містах 68 % вчителів вважають, що усі учні/учениці з малозабезпечених сімей мають доступ до освіти, у селах – 54 %, із багатодітних сімей – 76 % та 64 % відповідно, з числа ВПО – 86 % та 80 % відповідно.

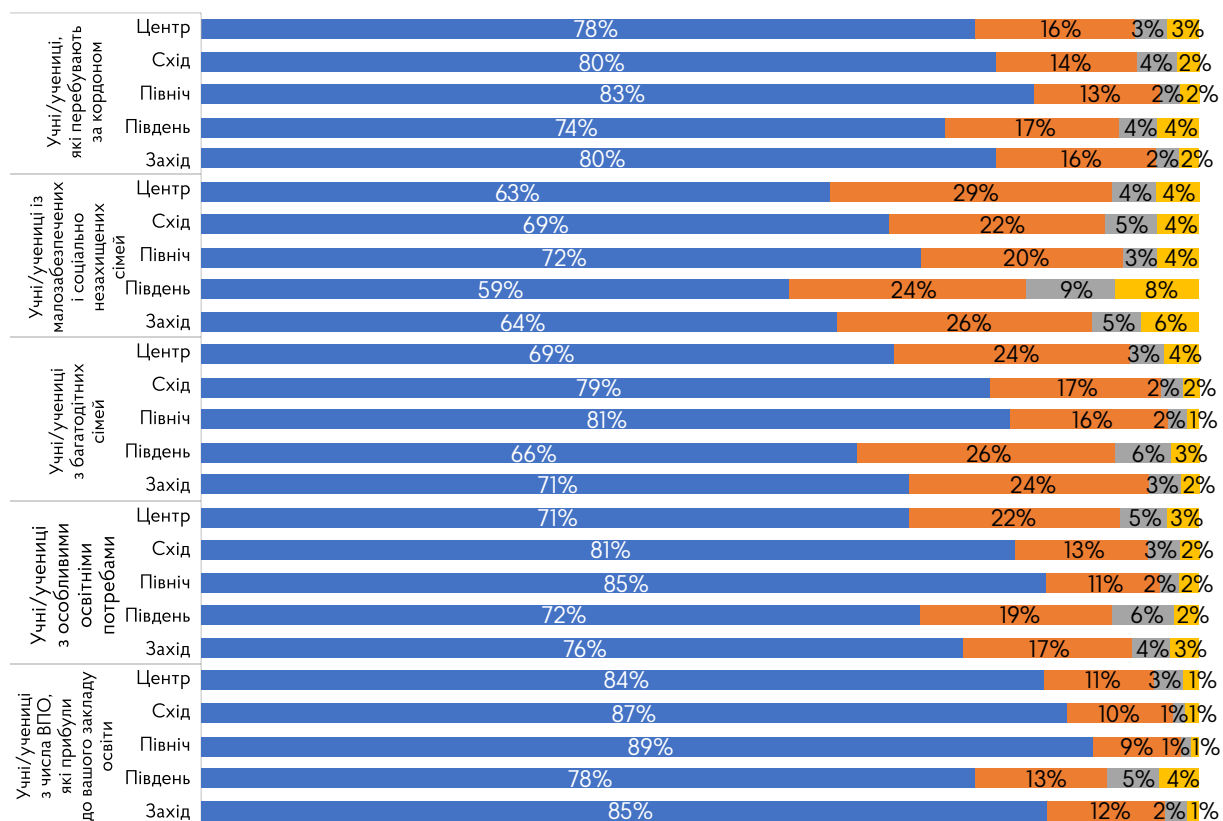
Скільки учнів/учениць мають доступ до освітнього процесу у вашому закладі освіти? (вчителі-класні керівники)

- Усі учні/учениці мають доступ
- Не всі учні/учениці мають доступ, але переважна більшість має
- Приблизно половина учнів/учениць мають доступ
- Дехто має доступ, але переважна більшість не має доступу
- Усі учні/учениці не мають доступу

На Півдні країни найбільше учнів/учениць соціально вразливих категорій, які не мають доступу до освітнього процесу в закладі освіти. 41 % учнів/учениць із малозабезпечених та соціально незахищених сімей різною мірою не мають можливостей для навчання, 33 % – з багатодітних сімей, 28 % – учні/учениці з особливими освітніми потребами, 22 % – з числа ВПО. У Центрі та на Заході країни показники доступу до освітнього процесу серед вразливих категорій учнів/учениць дещо вищі, однак нижчі, ніж на Півночі та Сході.

Скільки учнів/учениць мають доступ до освітнього процесу у вашому закладі освіти? (вчителі-класні керівники)

- Усі учні/учениці мають доступ
- Не всі учні/учениці мають доступ, але переважна більшість має
- Приблизно половина учнів/учениць мають доступ
- Дехто має доступ, але переважна більшість не має доступу

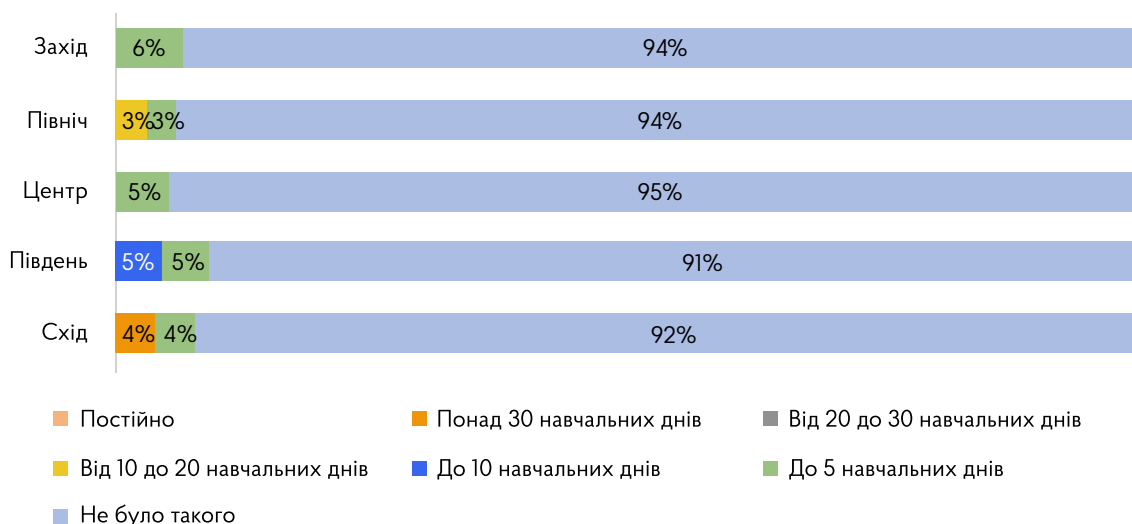

Втрати в навчальному часі, перешкоди і компенсація

Однією зі складових освітніх втрат є втрати у навчальному часі, коли заклад освіти не має змоги проводити освітній процес, а учні/учениці – долучатися до нього.

Не менше 91 % опитаних керівників шкіл стверджують, що навчання у закладах освіти здійснювалося постійно (в синхронному та/або асинхронному режимах) впродовж 2022/2023 навчального року. Якщо навчання не проводилося, то не більше 5 днів. У поодиноких закладах на Сході навчання не здійснювалося більше 30 днів, на Півночі – від 10 до 20 днів, на Півдні – до 10 днів.

Вкажіть орієнтовну кількість навчальних днів у 2022/2023 навчальному році, коли навчання у закладі освіти не здійснювалося (керівники)

За даними керівників, найбільше організації освітнього процесу перешкоджали повітряні тривоги – про це зазначили 53 %⁸ директорів, відсутність електрики – 41 %, брак інтернету – 35 %, відсутність укриття – 29 %. На Сході та Півдні до перешкод освітньому процесу керівники також віднесли бойові дії на території – 46 % та 23 % відповідно. Брак вчителів, відсутність автобусів для підвезення дітей, облаштування у закладі освіти прихистку чи пункту обігріву для більшості закладів (понад 90 %) мало незначний вплив на організацію освітнього процесу.

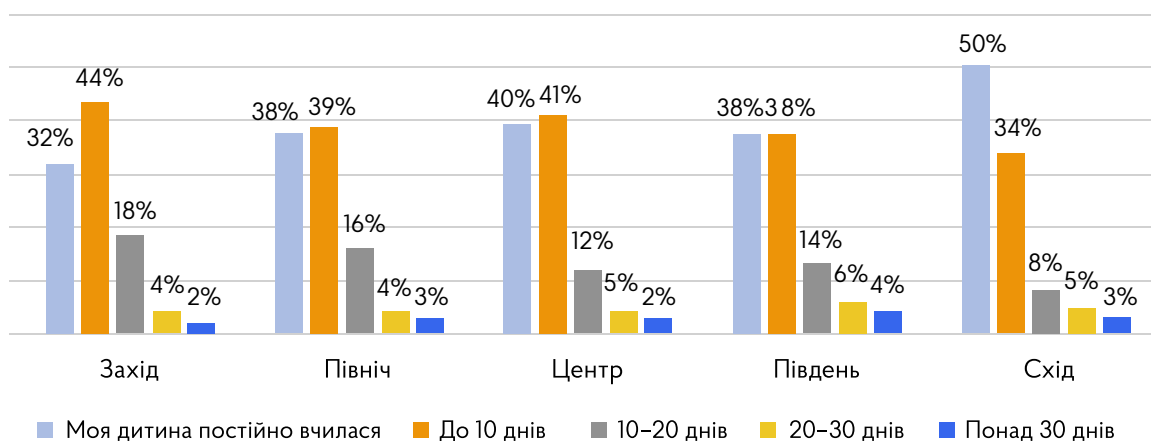
⁸ Респондентів просили проранжувати за 5-бальною шкалою, де 5 балів – дуже перешкоджало, 1 бал – мало незначний вплив, чинники, які могли завадити освітньому процесу. У графіку об'єднано відповіді 4 і 5 балів та 1 і 2 бали.

Що з переліченого найбільше перешкоджало організації освітнього процесу у 2022/2023 н.р.? (керівники)

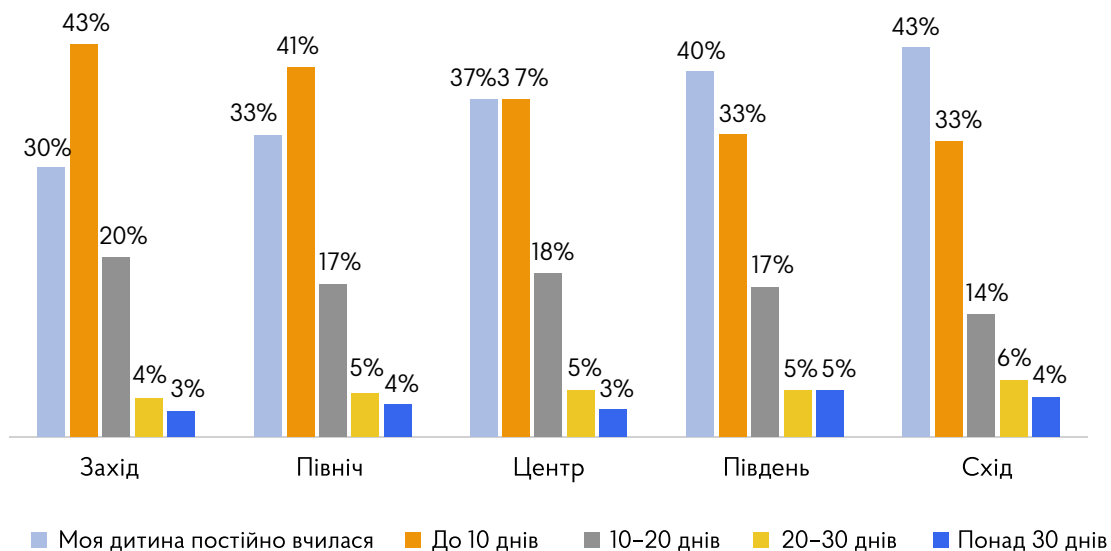
Оцінюючи освітні втрати, варто брати до уваги не лише те, чи працював заклад, але враховувати і те, чи мали змогу вчитися учні/учениці. Результати анкетування батьків показують, що постійно вчилися близько 40 % учнів/учениць. Від 34 % до 44 % батьків учнів/учениць початкової школи зазначають, що їхні діти не вчилися до 10 днів, від 8 % до 18 % – 10-20 днів. Про те, що діти не вчилися понад 20 днів (місяць), зазначають від 6 % батьків на Заході до 10 % на Півдні.

Скільки навчальних днів, починаючи з 1 вересня 2022 року, ваша дитина взагалі не вчилася (під час навчання не відвідувала уроки, не працювала самостійно)? (батьки учнів/учениць початкової школи)

З урахуванням регіонів, розподіл відповідей батьків показує, що найбільше учнів/учениць базової та старшої школи постійно вчилися на Сході (43 %) та Півдні (40 %), найменше на Заході – 30 %. Ймовірною причиною розходжень може бути різний режим роботи закладів освіти. Оскільки на Сході та Півдні він дистанційний, причому як синхронний, так і асинхронний, то батькам складніше оцінити, коли дитина не вчиться, натомість на Заході переважають очний та змішаний режими, відповідно якщо дитина через певні обставини не йде до школи, то батьки однозначно вважають, що дитина не вчиться.

Скільки навчальних днів, починаючи з 1 вересня 2022 року, ваша дитина взагалі не вчилася (під час навчання не відвідувала уроки, не працювала самостійно)? (батьки учнів/учениць базової та старшої школи)

Як і керівники шкіл, батьки відзначають ті самі причини, через які їхні діти не вчилися у першому семестрі 2022-2023 р.н.: повітряні тривоги, відключення електроенергії, відсутність/слабкий інтернет. Водночас серед причин, чому дитина не вчилася, найбільше батьків (67 %) учнів/учениць початкової школи також називають хворобу. Про невміння самостійно підключитися до онлайн-уроків вказали 9 % батьків початківців. Батьки учнів/учениць базової та старшої школи також вказують, що їхні діти не вчилися через перевантаження (7%), нестабільний емоційний стан (6 %), брак мотивації (5 %).

З яких причин траплялися дні, коли ваша дитина не вчилася?

Як порівняти результати анкетування батьків про причини того, чому їхні діти не вчилися, з аналогічними даними⁹ за попередній навчальний рік, то цього року на 20 % збільшилася кількість тих, які вказують серед причин хворобу дітей, проблеми з доступом до інтернету, на 40 % – відключення електроенергії. З-поміж причин, чому діти не могли навчатися у 2021–2022 н.р., батьки найчастіше вказували на хворобу (58 % опитаних батьків учнів/учениць базової та старшої школи та 41 % початкової), відсутність інтернету та/або слабе його з'єднання (47 % батьків учнів/учениць базової та старшої школи та 35 % початкової), відключення електроенергії (30 % та 18 % відповідно).

Водночас зменшилася кількість батьків учнів/учениць початкової школи, які зазначають, що дитина не вчилася через те, що не могла підключитися до онлайн-занять (з 29 % до 9 %), а також через те, що не вміє вчитися самостійно (з 12 % до 3 %). Такі зміни можна інтерпретувати у різний спосіб. З огляду на те, що дистанційний режим роботи став перманентним, учні/учениці врешті навчилися працювати у цифровому середовищі та самостійно вчитися. Водночас поясненням може бути і те, що повітряні тривоги, проблеми з електрикою та інтернетом нівелювали решту викликів, знецінили їхнє значення.

84 % керівників закладів освіти та 90 % педагогів запевняють, що долають втрати у навчальному часі, спричинені повітряними тривогами, відключенням електроенергії тощо. Найчастіше компенсація втрат навчального часу здійснюється через надання учням/ученицям навчальних матеріалів (презентація, відео, аналогічні навчальні заняття онлайн) (84 % у містах та 78 % у селах) та завдань (48 % у містах та 65 % у селах) для самостійного опрацювання. Групові та індивідуальні консультації проводять

⁹ У лютому 2022 року напередодні повномасштабного вторгнення росії в Україну Державна служба якості освіти спільно з проектом SURGE провели [Дослідження якості організації дистанційного навчання](#). Цьогорічне Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни здійснено за схожою методологією та інструментарієм, що включає питання про участь в освітньому процесі учнів/учениць.

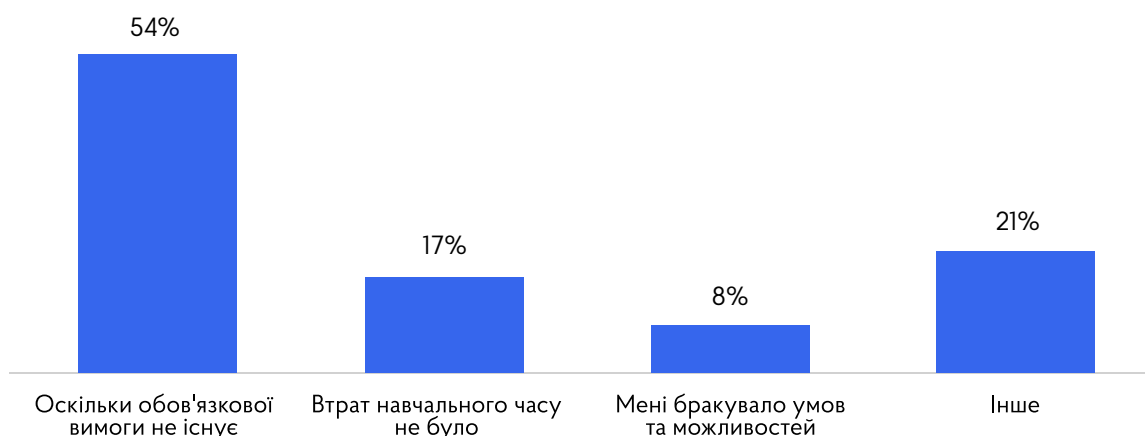
Як саме компенсовувалися втрати навчального часу? (керівники)

у 65 % закладів освіти в містах та 35 % у селах, навчальні заняття в інший час проводять у третині закладів у містах та в половині у селах. Ущільнюють навчальний матеріал у третині шкіл.

Чому саме не компенсовувалися втрати навчального часу?

(серед 16% керівників, які відповіли, що втрати не компенсовувалися)

Серед тих керівників (16 %), які не компенсовували втрати навчального часу, 54 % пояснили це тим, що немає обов'язкової вимоги, 17 % вказали, що втрат навчального часу не було, 8 % – бракувало умов та можливостей.

Директорів закладів освіти та вчителів просили конкретизувати, що саме вони мають на увазі під браком умов та можливостей для компенсації втрат у навчальному часі.

Ключовими є кілька факторів: відсутність електрики та інтернету, брак вільного часу в педагогів, різні часові пояси в учнів/учениць та вчителів, небажання в учнів/учениць та батьків виділяти додатковий час.

Окремі відповіді керівників закладів освіти та вчителів про причини того, чому саме не компенсовувалися втрати у навчальному часі (подається зі збереженням лексики).

«Відключення світла відбуваються за графіками, вчителі та учні/учениці живуть у різних зонах. Дуже складно приєднатися всім в якийсь конкретний час. Плюс повітряні тривоги вносять свої корективи».

«В який час можливо компенсувати втрати навчального часу? Тривога 2–3 години, далі – наступні уроки. Уроки, котрі мали бути під час тривоги, компенсували ущільненням матеріалу на наступних уроках».

«Я йду з дому в 7:20 і світла вже нема, в 8 я в закладі і світла знов нема, я застаю світло в закладі освіти лиш на 2, подекуди 3 години, і намагаюсь хаотично встигнути з дітьми зробити практичні за комп'ютерами, а також заповнити журнал електронний. Вдома я в 7 вечора, так як ми вчимося в 2 зміни, а світло включають в мене вдома о 8–9 вечора, і я маю сім'ю і обов'язки, тому в мене вже немає ні сил, або ж немає світла доробляти те, що не встиглось».

«Мені бракувало часу, так як світла не було по декілька годин, була тривога, то встигала провести один-два уроки, неважливо, чи то онлайн, чи очно. Після уроків я маю також свої домашні справи, які потрібно виконувати, тому проводити уроки не в робочий час я не хотіла, бо маю право на свій вільний час».

«Малих дітей батьки не хочуть довше залишати».

Хмара тегів за результатами відповіді вчителів на відкрите питання про причини того, чому саме не компенсовувалися втрати у навчальному часі.

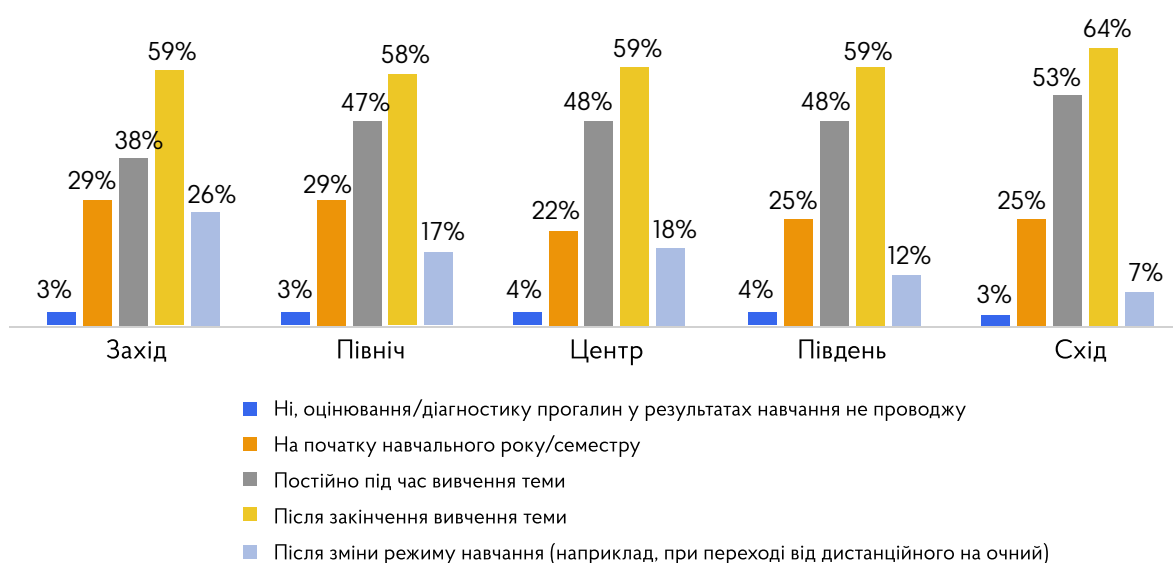

Динаміка результатів навчання учнів

Втрати в освітньому процесі, викликані зміною форми здобуття освіти, переведенням закладів з очного на дистанційний та змішаний режим роботи, нестабільними умовами організації освітнього процесу, можуть спричинити зниження результатів навчання учнів/учениць. Щоб вчасно виявити загрозливі тенденції, здійснюють оцінювання та діагностику.

Результати анкетування педагогів показують, що 97 % з них проводять оцінювання/діагностику, щоб визначити прогалини у результатах навчання учнів/учениць в умовах війни. З огляду на складні умови роботи у першому семестрі 2022–2023 н.р., такий відсоток найімовірніше свідчить про бажання та намір, водночас розуміння проблеми може бути першим кроком до її вирішення. Найбільше вчителів (60 %) здійснюють оцінювання після закінчення вивчення навчальної теми, близько 50 % – постійно¹⁰.

Чи проводите ви оцінювання/діагностику, щоб визначити прогалини у результатах навчання учнів/учениць в умовах війни, і якщо так, то коли саме? (вчителі)

За спостереженнями вчителів початкових класів, результати навчання учнів/учениць погіршилися¹¹ з таких навчальних предметів, як українська мова, іноземна мова, математика, літературне читання, та не змінилися¹² з таких навчальних предметів та курсів, як мистецтво, дизайн і технології, фізкультура, інформатика, «Я досліджую світ». Про погіршення результатів зазначає більше вчителів у селах, ніж у містах. Найбільше вчителів у селах – 57 % – вказують, що результати учнів/учениць погіршилися з української мови

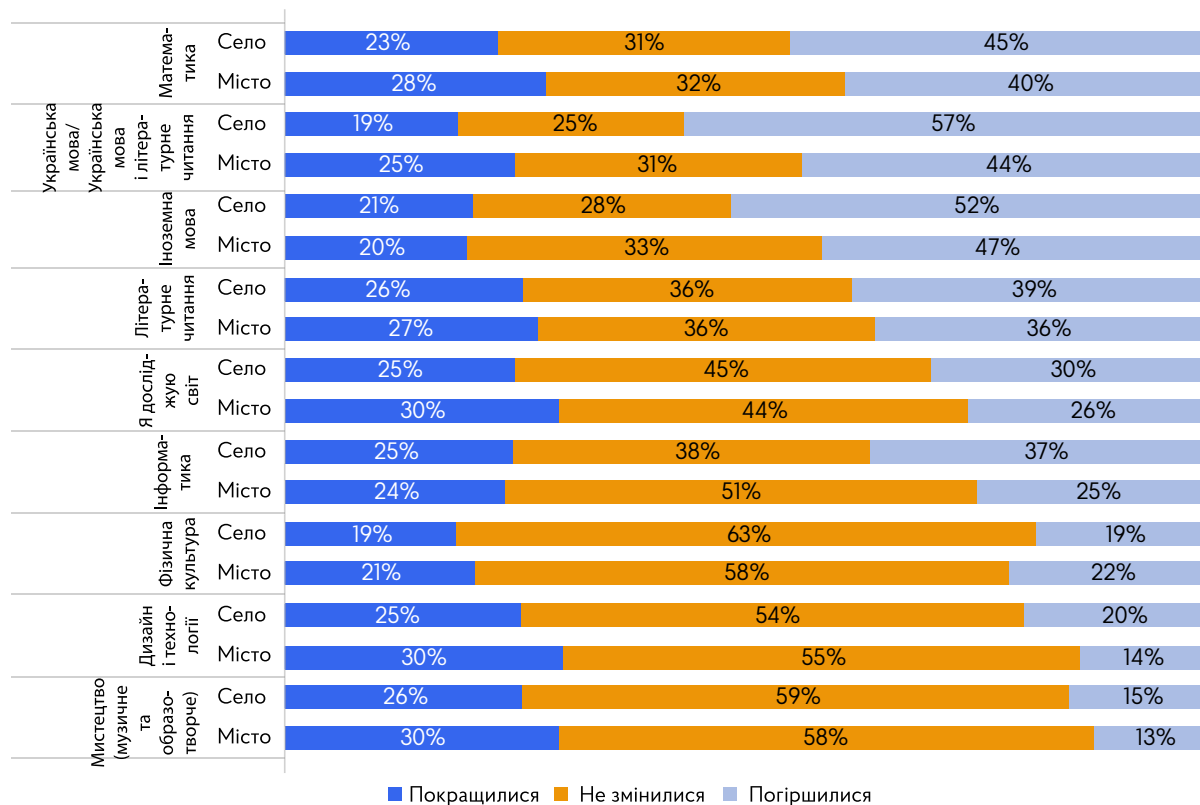
¹⁰ Респонденти могли обрати декілька варіантів, відповідаючи на запитання.

¹¹ Тут і надалі до категорії «результати погіршилися» віднесено ті навчальні предмети, де кількісно переважає вибір вчителями відповіді «Погіршилися» за їхній вибір відповідей «Покращилися» або «Не змінилися».

¹² Тут і надалі до категорії «результати не змінилися» віднесено ті навчальні предмети, де кількісно переважає вибір вчителями відповіді «Не змінилися» за їхній вибір відповідей «Покращилися» або «Погіршилися».

(у містах про це вказують 44 %), 52 % – з іноземної мови (у містах – 47 %), 45 % – з математики (у містах – 40 %), 39 % – з літературного читання (у містах – 36 %), 37 % – з інформатики (у містах – 25 %).

Як, за вами спостереженнями, змінилися результати навчання учнів/учениць початкової школи в умовах війни? (вчителі 2022/2023 н.р.)

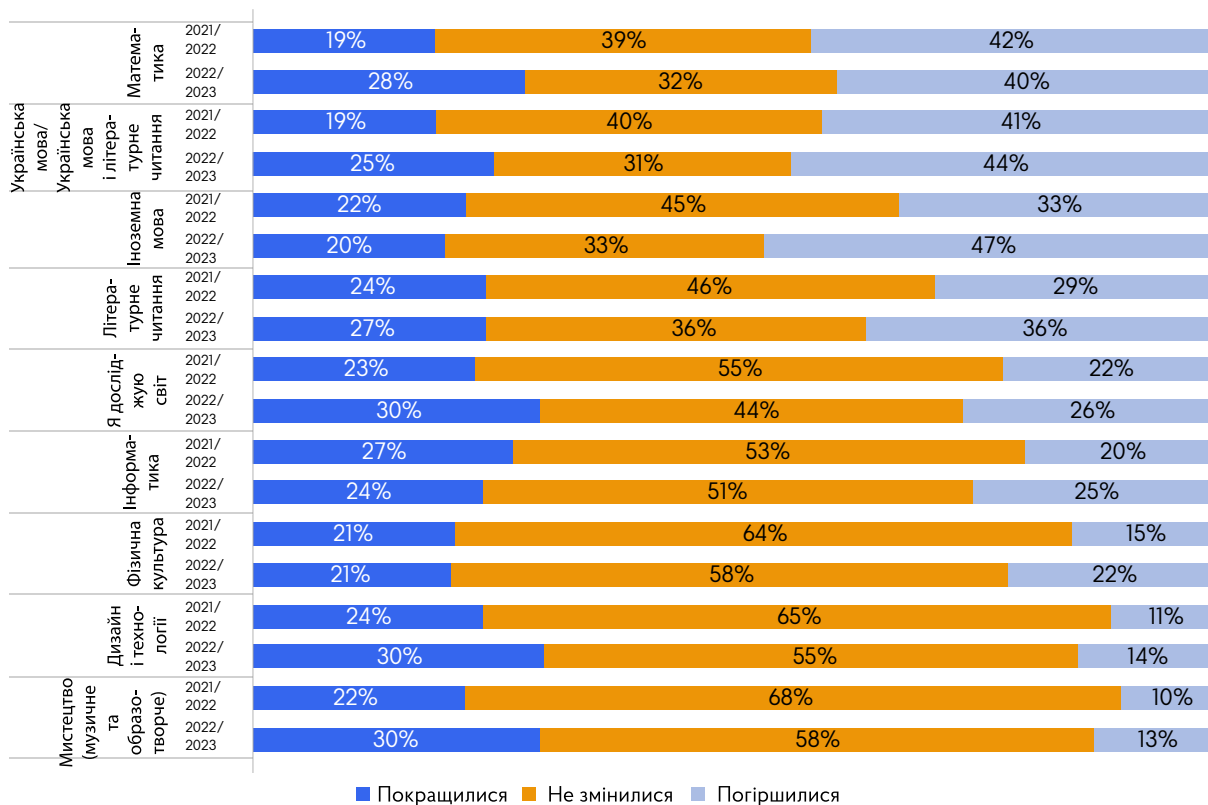

Як порівняти з відповідними даними, отриманими за результатами анкетування вчителів у лютому 2022 року¹³, то кількість педагогів, які спостерігають зниження результатів навчання учнів/учениць початкової школи, збільшилася у містах, натомість у селах зменшилася. Погіршення результатів навчання з іноземної мови фіксує 47 % вчителів у містах (у 2022 році так вважали 33 %), з літературного читання – 36 % (проти 29 %), фізичної культури – 22 % (15 %), інформатики – 25 % (20 %). Натомість збільшилася кількість вчителів початкової школи у містах, які зазначають, що результати навчання учнів/учениць з математики покращилися: цього року так вважають 28 % проти 19 % у минулому році. Кількість педагогів, які зазначають, що результати навчання учнів/учениць з математики погіршилися, майже не змінилася: 42 % у 2021/2022 навчальному році та 40 % у 2022/2023.

¹³ У лютому 2022 року напередодні повномасштабного вторгнення росії в Україну Державна служба якості освіти спільно з проектом SURGE провели [Дослідження якості організації дистанційного навчання](#). Цьогорічне Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни здійснено за схожою методологією та інструментарієм, що включає питання про оцінку навчальних втрат учнів/учениць.

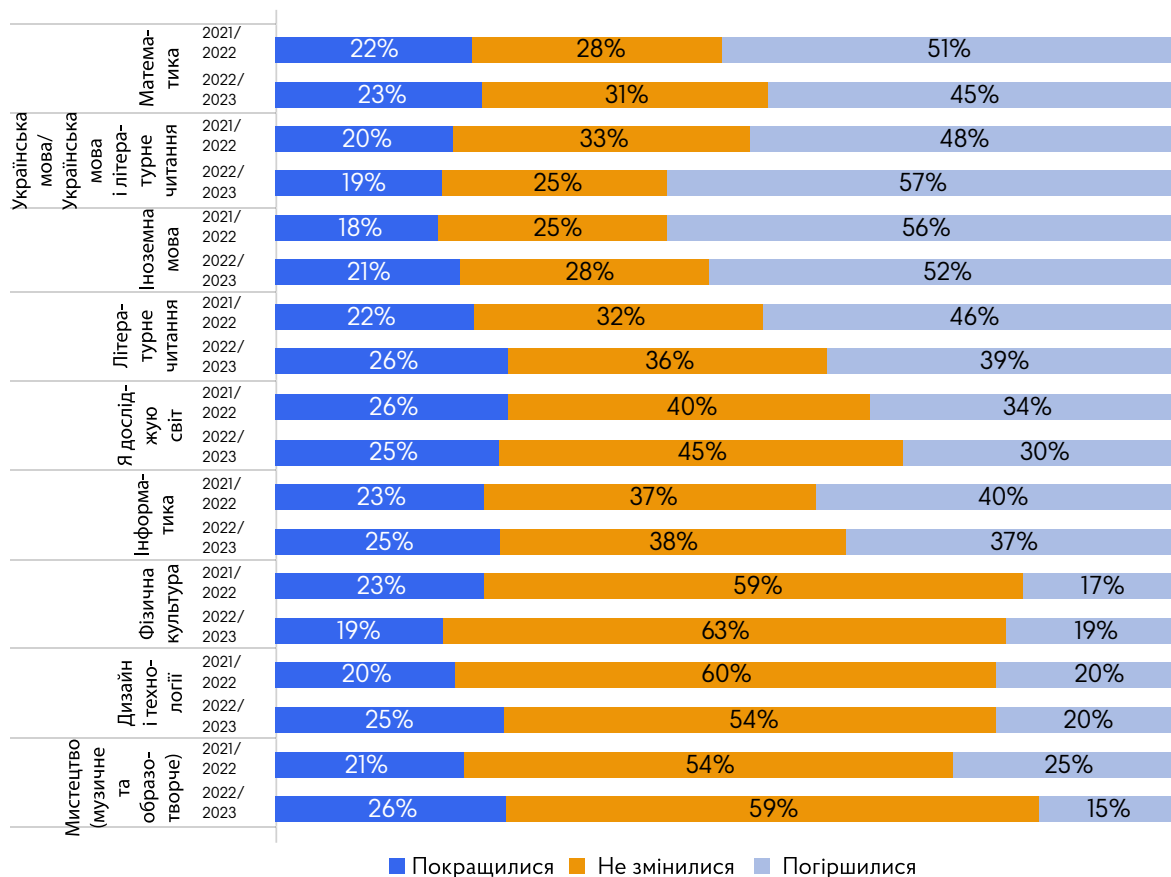

Як, за вами спостереженнями, змінилися результати навчання учнів/учениць початкової школи в умовах війни? (місто, вчителі)

У селах, як порівняти з 2021/2022 навчальним роком, незначно зменшилася кількість вчителів, які вказують на погіршення результатів навчання учнів/учениць початкової школи майже з усіх предметів. Водночас збільшилася кількість тих, які зазначають про погіршення результатів навчання учнів/учениць з української мови: 57 % педагогів у 2022/2023 навчальному році проти 48 % у минулому.

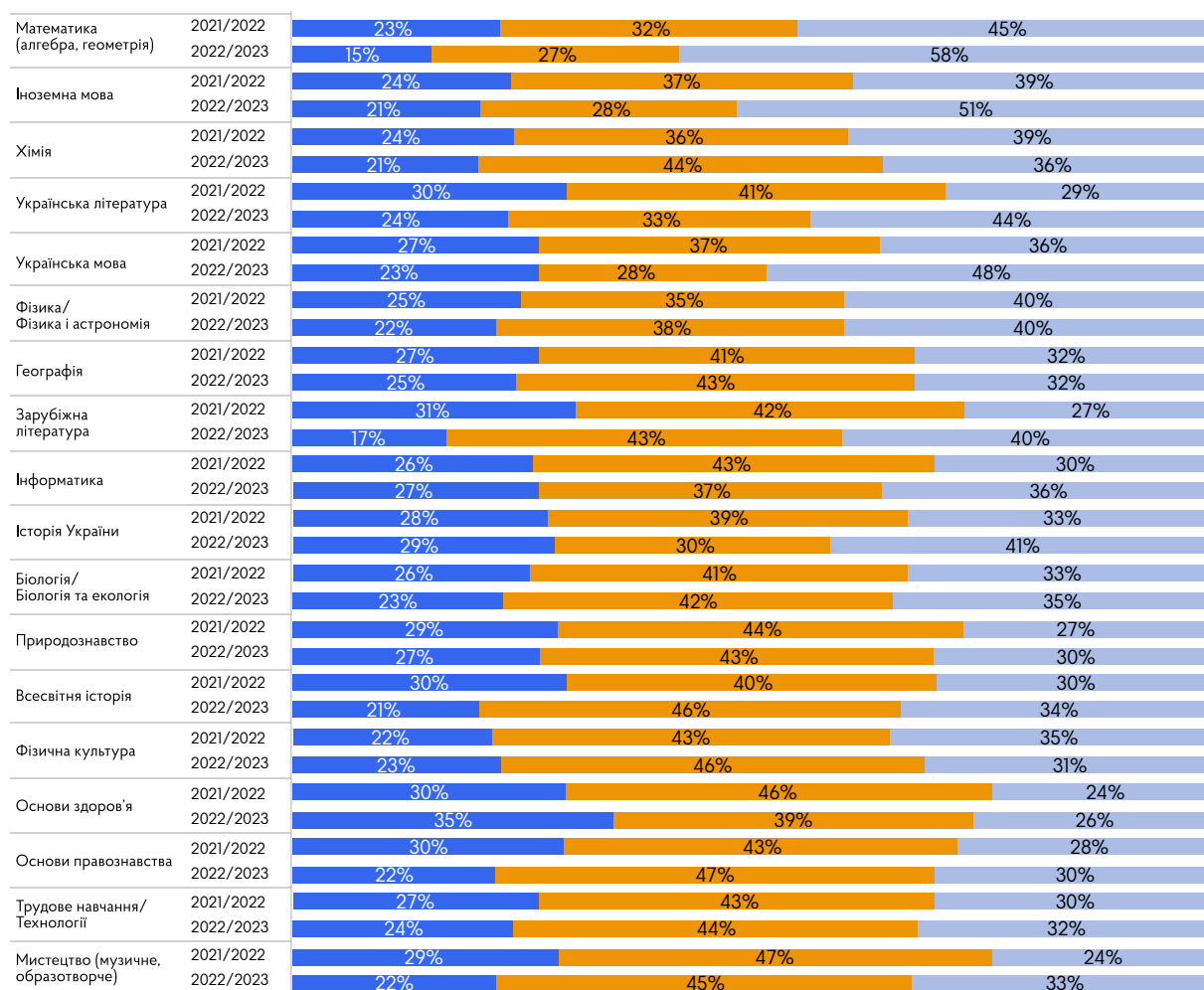
Як, за вами спостереженнями, змінилися результати навчання учнів/учениць початкової школи в умовах війни? (село, вчителі)

Серед вчителів базової школи у містах переважає думка, що результати навчання учнів/учениць не змінилися. Це стосується таких навчальних предметів, як всесвітня історія – що результати не змінилися, вважають 46 % педагогів, фізкультура – 46 %, хімія – 44 %, географія – 43 %, зарубіжна література – 43 %, біологія – 42 %, інформатика – 37 %. Водночас, оцінюючи зміни у результатах навчання учнів/учениць з предметів, які є обов'язковими для проходження випускних/вступних іспитів, більше вчителів відзначають погіршення результатів: про зниження успішності з математики (алгебра, геометрія) вказали 58 % педагогів, з іноземної мови – 51 %, з української мови – 48 %, з української літератури – 44 %, з історії України – 41 %, з фізики – 40 %.

Як порівняти з минулим роком, то цьогоріч зросла кількість вчителів базової школи у містах, які вказують на погіршення результатів навчання своїх учнів: про погіршення результатів з української літератури вказують 44 % вчителів, минулого року – 29 %, з математики (алгебра, геометрія) – 58 % проти 45 %, із зарубіжної літератури – 40 % проти 27 %, з іноземної мови – 51 % проти 39 %, з української мови – 48 % проти 36 %.

Як, за вашими спостереженням, змінилися результати навчання учнів/учениць базової школи? (місто, вчителі)

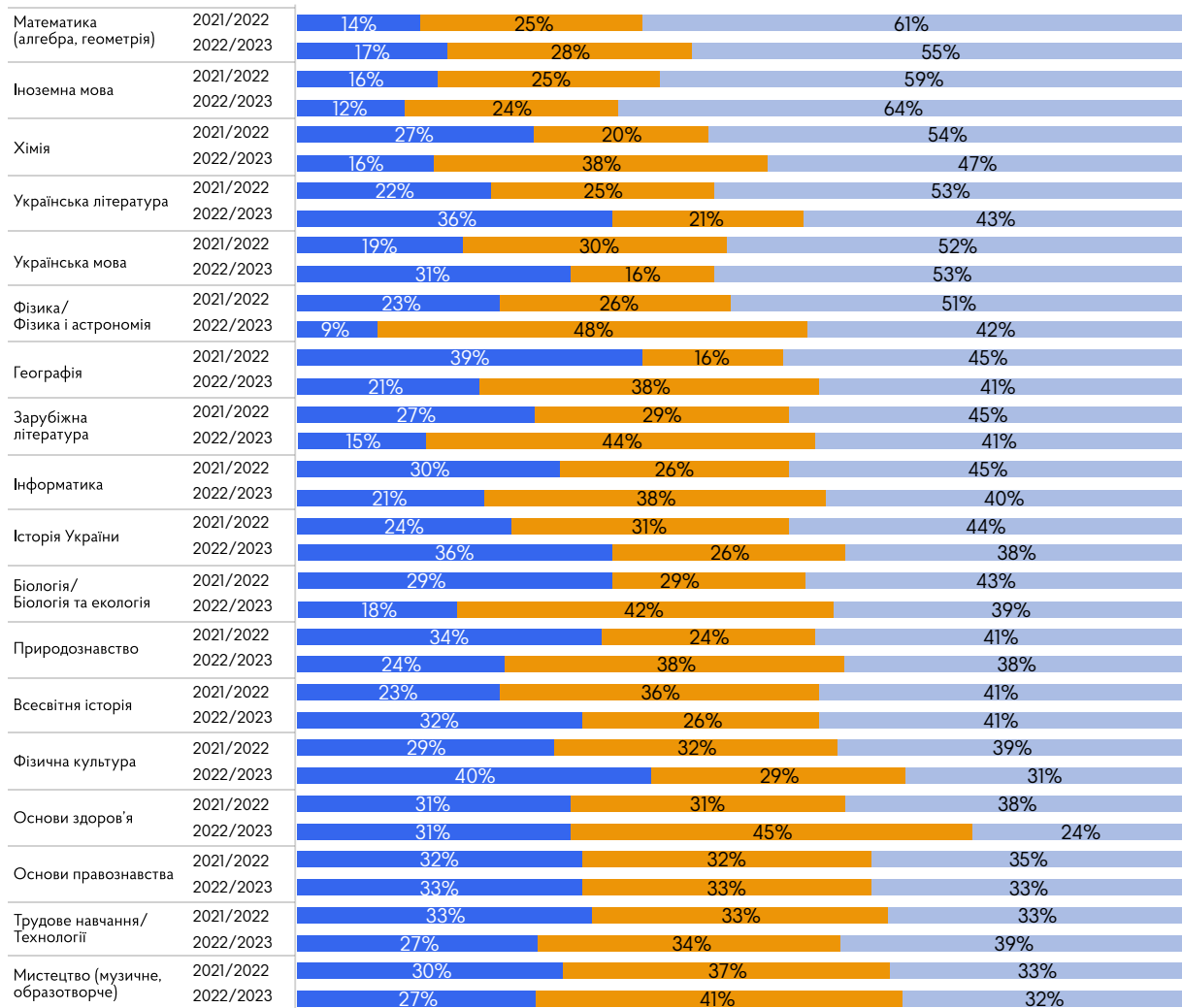

■ Покращилися
 ■ Не змінилися
 ■ Погіршилися

У селах більше вчителів базової школи вважають, що результати навчання учнів/учениць погіршилися, ніж покращилися. Найбільше педагогів – 64 % – вказують на погіршення результатів з іноземної мови, 55 % – з математики, 53 % – з української мови, 47 % – з хімії, 43 % – з української літератури.

Водночас в оцінці результатів навчання учнів/учениць з окремих предметів переважає думка, що успішність не змінилася: з фізики (вказує 48 % вчителів), зарубіжної літератури (44 %), мистецтва (41 %), біології (42 %), основ здоров'я (45 %).

Як, за вашими спостереженням, змінилися результати навчання учнів/учениць базової школи? (село, вчителі)

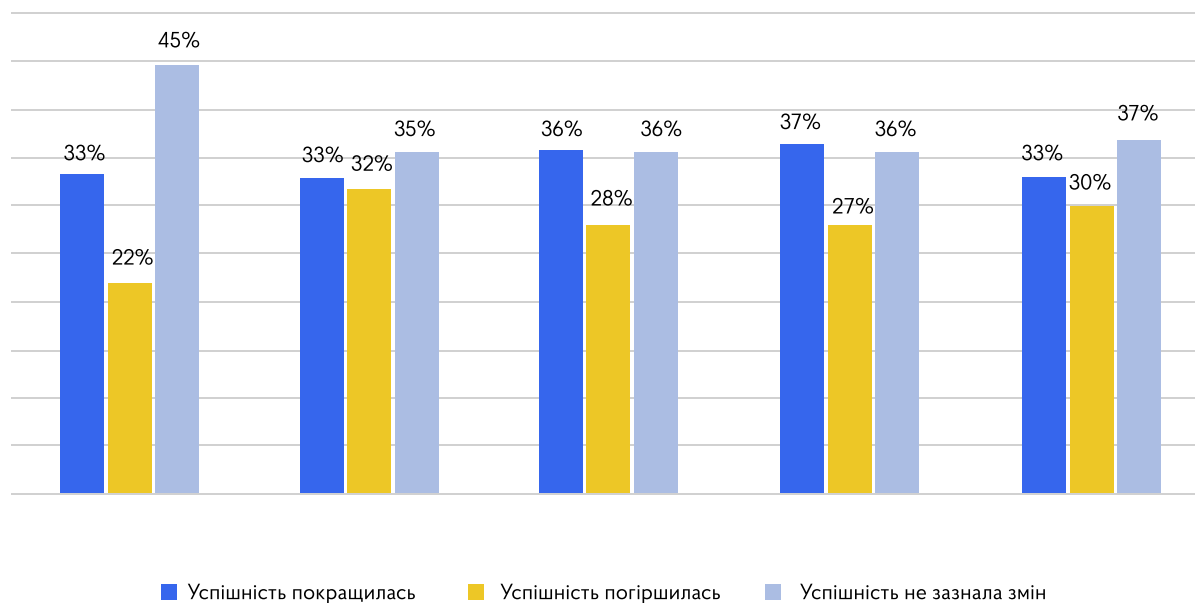

■ Покращилися
 ■ Не змінилися
 ■ Погіршилися

Як порівняти з минулим роком, то цього року зменшилася кількість вчителів базової школи у селах, які вказують на погіршення результатів навчання своїх учнів: з математики – з 61 % у 2022 році до 55 % цього року, з фізики – 51 % та 42 % відповідно, з історії України – 44 % та 38 % відповідно, з української літератури – 53 % та 43 % відповідно, з основ здоров'я – 38 % і 24 %. Також у селах, як порівняти з минулим роком, збільшилася кількість вчителів, які спостерігають покращення результатів з української мови – з 19 % до 31 %, з української літератури – з 22 % до 36 %, з історії України – з 24 % до 36 %, з фізичної культури – з 29 % до 40 %.

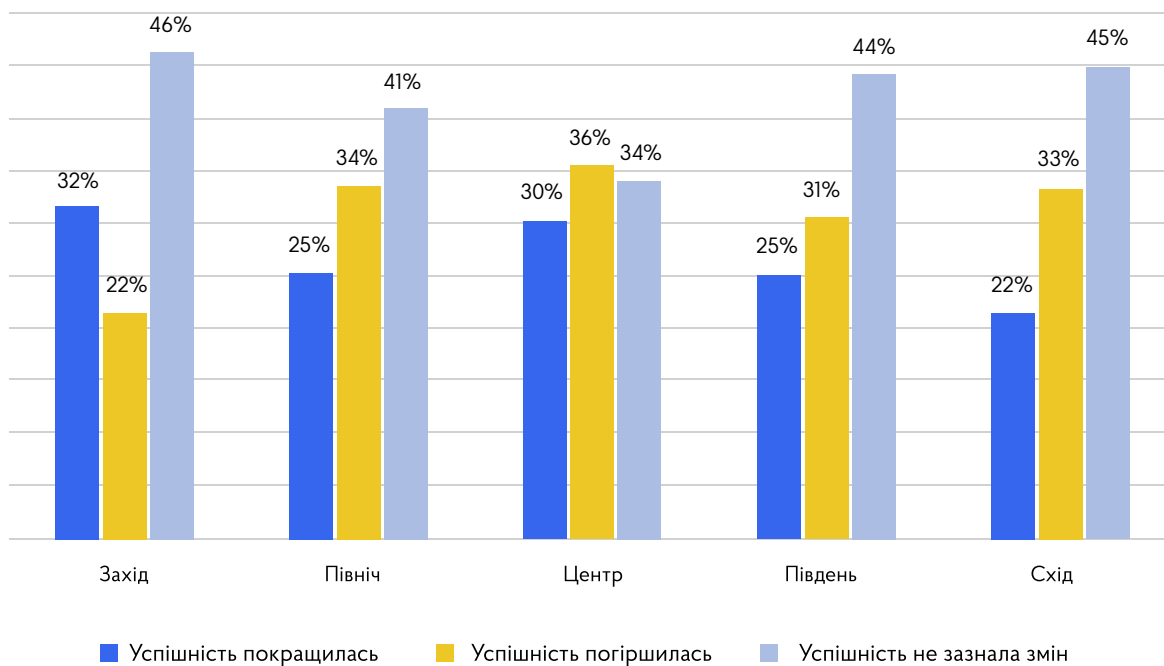
38-39 % учнів/учениць базової та старшої школи вважають, що їхні результати навчання не змінилися, третина вважає, що результати покращилися, 27 % – погіршилися. Різниця у оцінках своїх досягнень учнями/ученицями у містах та селах не виявлено. В розрізі регіонів відмінностей також не зафіксовано, єдиний виняток – це Захід, де найменше учнів/учениць (22 %) вказали, що їхні результати погіршилися (в інших регіонах – від 27 % до 32 %), водночас найбільше (45 %) – що результати не зазнали змін (в інших регіонах – 35-37 %).

Чи змінилася твоя успішність у цьому навчальному році (з вересня 2022), як порівняти з попереднім (учні/учениці)?

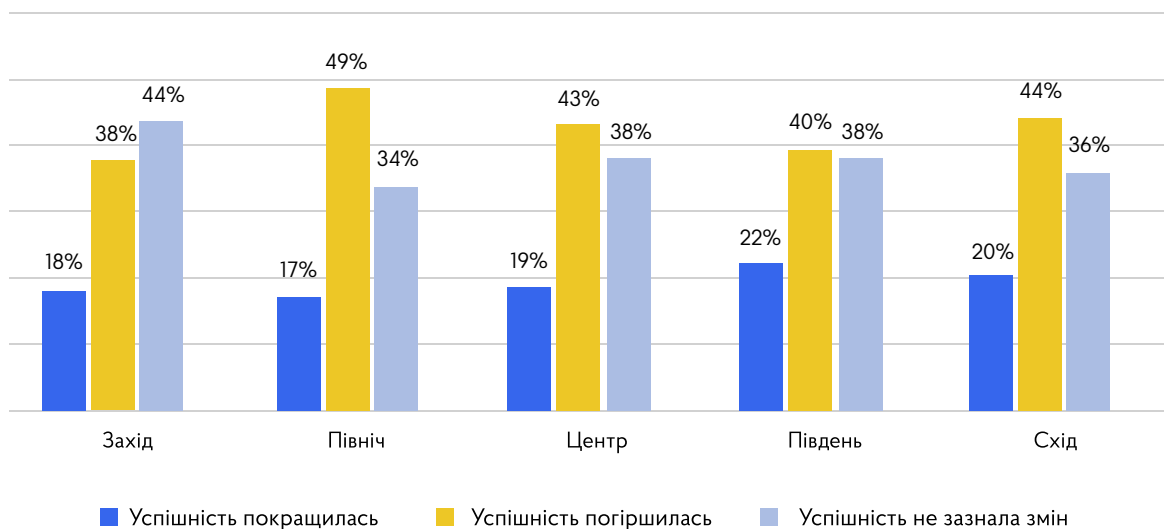

Батьки учнів/учениць початкової, а також базової та старшої школи по-різному оцінюють успішність своїх дітей. Серед батьків учнів/учениць початкової школи переважають ті, хто вважає, що результати не змінилися (41-46 % з урахуванням регіону), базової та старшої – погіршилися (38-49 %). Захід – єдиний регіон, де більше батьків учнів/учениць початкової школи відповіли, що результати їхніх дітей покращилися (32 %), аніж погіршилися (22 %). У інших регіонах більше батьків вважають, що результати погіршилися. Також на Заході більше батьків учнів базової та старшої школи, які вважають, що результати навчання їхніх дітей не змінилися – 44 %, ніж погіршилися (38 %).

Чи змінилася результати навчання вашої дитини у цьому навчальному році (з вересня 2022), як порівняти з попереднім? (батьки учнів/учениць початкової школи)

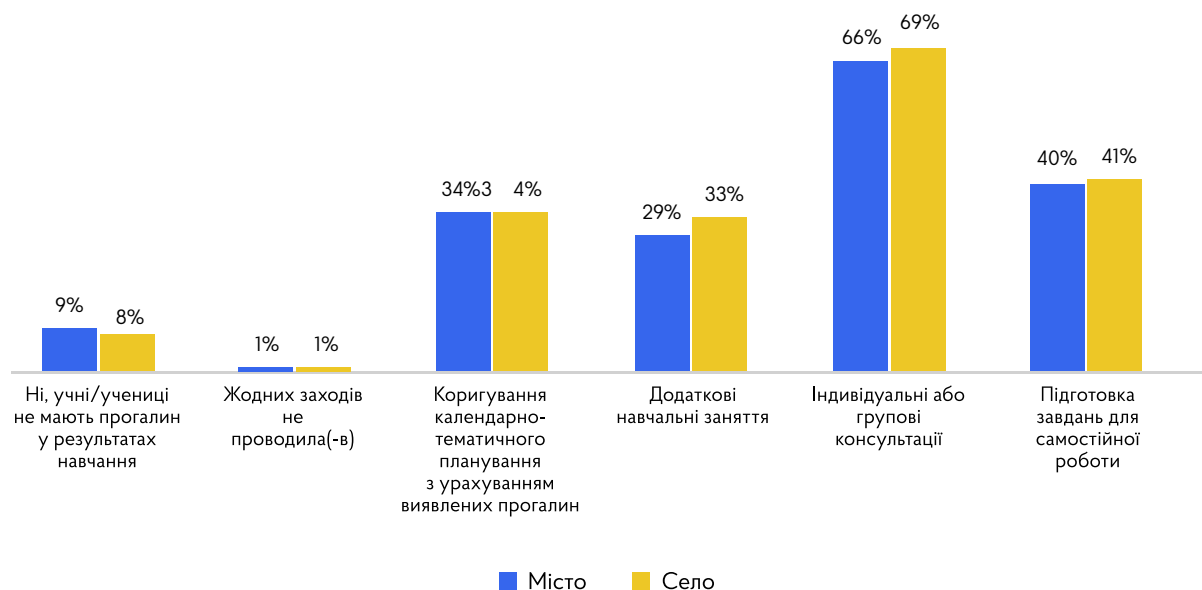

Чи змінилася результати навчання вашої дитини у цьому навчальному році (з вересня 2022), як порівняти з попереднім? (батьки учнів/учениць базової та старшої школи)

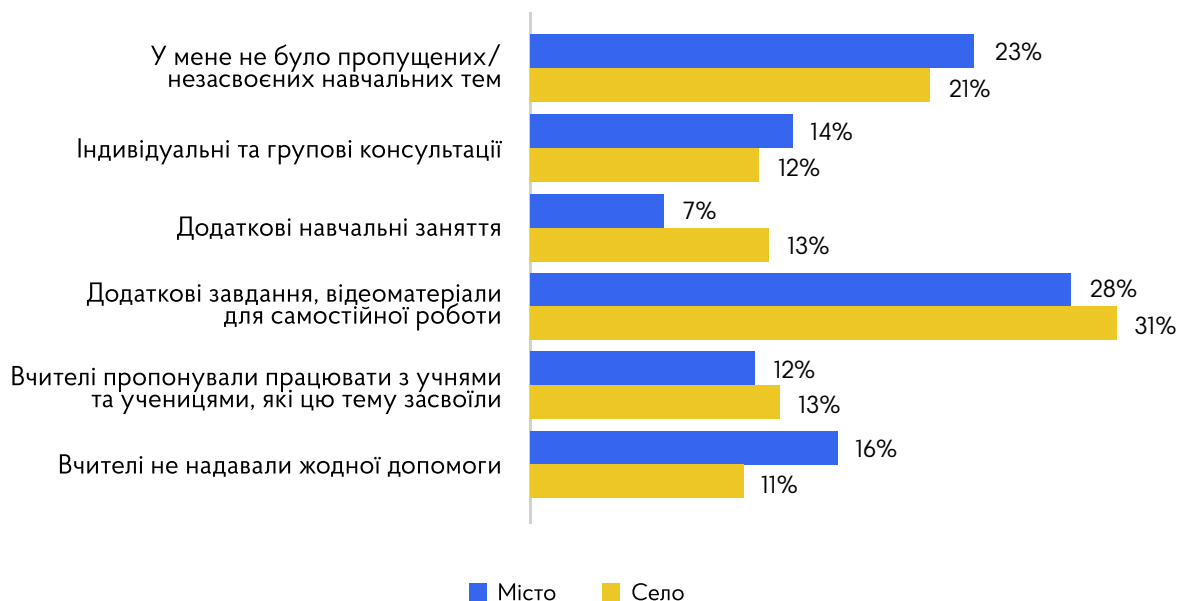
Щоб подолати прогалини, виявлені у результатах навчання учнів/учениць, 66 % педагогів у містах та 69 % у селах вказали, що проводили індивідуальні або групові консультації, третина – додаткові навчальні заняття, 40 % – пропонували учням/ученицям самостійно опрацювати підготовлені завдання, 34 % – вносили зміни до календарно-тематичного планування. Лише 1 % педагогів зазначив, що не проводив жодних заходів, щоб подолати навчальні прогалини у своїх учнів/учениць.

Чи мають учні/учениці прогалини у результатах навчання, і якщо так, то які заходи ви проводили, щоб їх подолати? (вчителі)

Водночас 16 % учнів/учениць у містах та 11 % у селах зазначають, що вчителі не надавали жодної допомоги та підтримки для надолуження пропущених/незасвоєних навчальних тем. Найбільше учнів/учениць – 28 % у місті та 31 % у селі – отримували допомогу у вигляді додаткових завдань, відеоматеріалів для самостійної роботи. Про індивідуальні та групові консультації, які проводили вчителі, вказали 14 % учнів/учениць у містах та 12 % у селах, додаткові навчальні заняття – 7 % та 13 % учнів/учениць відповідно. Також для надолуження навчальних втрат вчителі пропонували попрацювати з іншими учнями/ученицями, які засвоїли ту чи іншу тему краще, – про це вказали 12 % учнів/учениць.

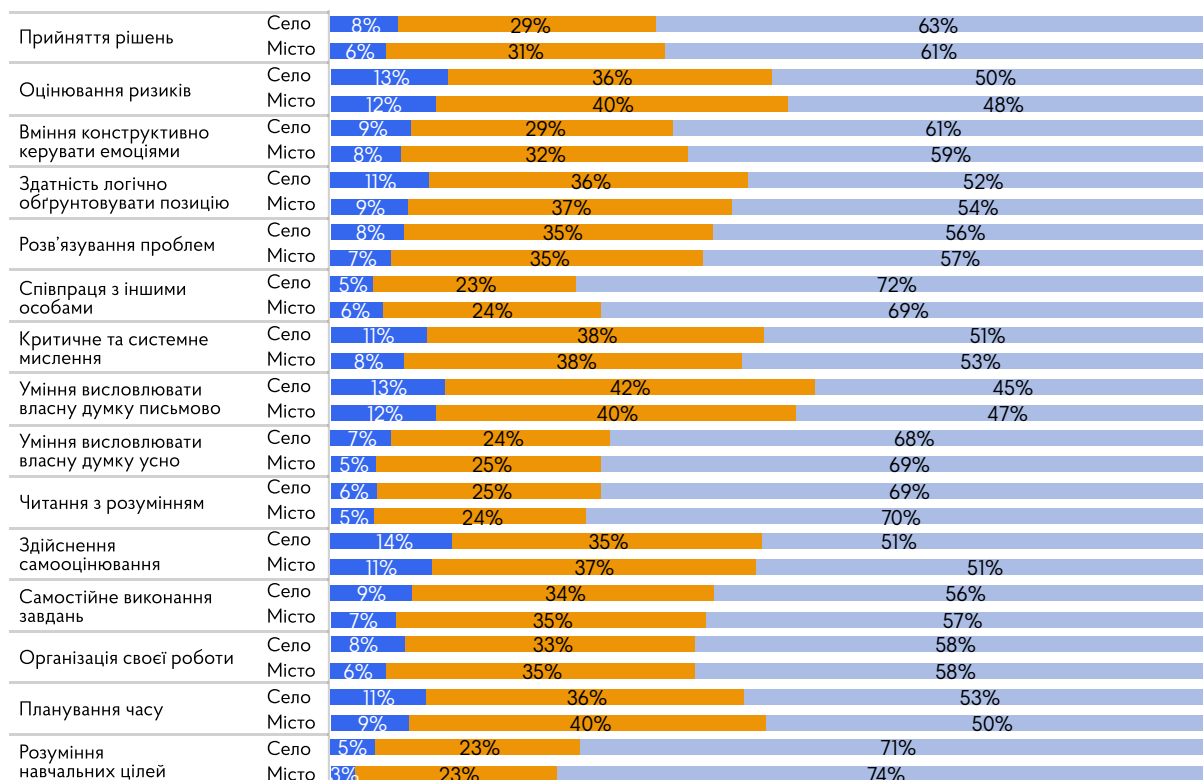
Яку допомогу тобі надавали вчителі для надолуження пропущених/незасвоєних навчальних тем? (учні/учениці)

Дещо збільшилася кількість педагогів, особливо у селах, які зазначають, що їхні учні/учениці повною мірою самостійно застосовують м'які навички, пов'язані з когнітивною сферою особистості: уміння розв'язувати проблеми (цьогоріч так відповіли у селах 56 % вчителів, минулого року – 45 %, у місті – 57 % та 52 % відповідно), критичне та системне мислення (у селі кількість вчителів збільшилася з 38 % до 51 %, у місті – з 50 % до 53 %), уміння висловлювати власну думку усно (з 58 % до 68 % у селі, з 63 % до 69 % у місті), оцінювання ризиків (з 38 % до 50 % у селі, з 43 % до 48 % у місті), розуміння навчальних цілей (з 64 % до 71 % у селі, з 68 % до 74 % у місті).

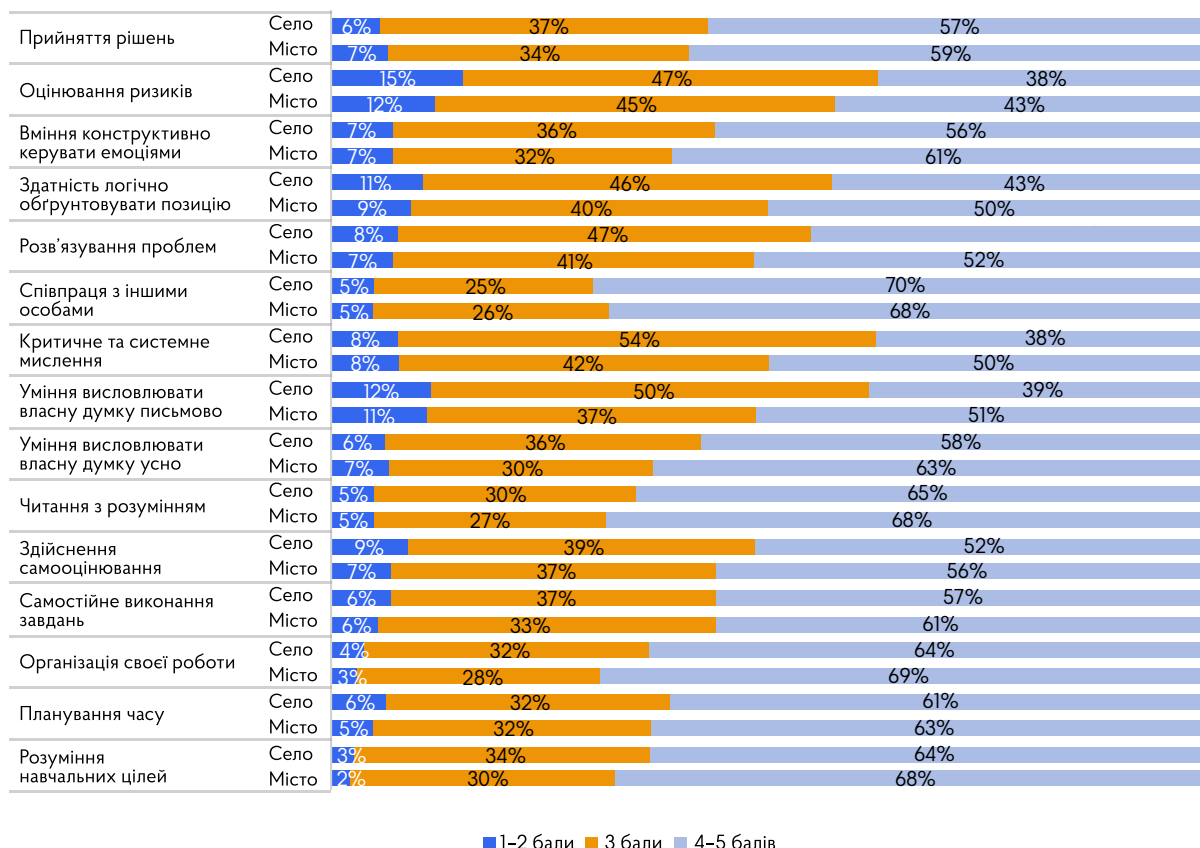
Оцініть за 5-бальною шкалою прояв умінь у ваших учнів/учениць в умовах зміни режиму навчання (вчителі 2022/2023 н.р.)

■ 1-2 бали ■ 3 бали ■ 4-5 балів

Водночас зменшилася кількість педагогів, насамперед у містах, які позитивно оцінили уміння учнів/учениць вчитися. Наприклад, знизилася кількість вчителів, які позитивно оцінюють уміння планувати час (з 63 % до 50 % у місті, з 61 % до 53 % у селі), організувати свою роботу (з 69 % до 58 % у місті, з 64 % до 58 % у селі), самостійно виконувати завдання (з 61 % до 57 % у місті, у селі змін фактично немає), здійснювати самооцінювання (з 56 % до 51 % у місті, у селі змін фактично немає). Ймовірно, це пов'язано з порушенням системності освітнього процесу, викликані зовнішніми несприятливими чинниками: повітряними тривогами, нестабільним електропостачанням та браком доступу до інтернету і техніки. Робота учнів/учениць в асинхронному режимі потребує покрокового супроводу з огляду на те, що уміння учнів/учениць працювати самостійно досить низьке.

Оцініть за 5-бальною шкалою прояв умінь у ваших учнів/учениць в умовах зміни режиму навчання (вчителі 2021/2022 н.р.)

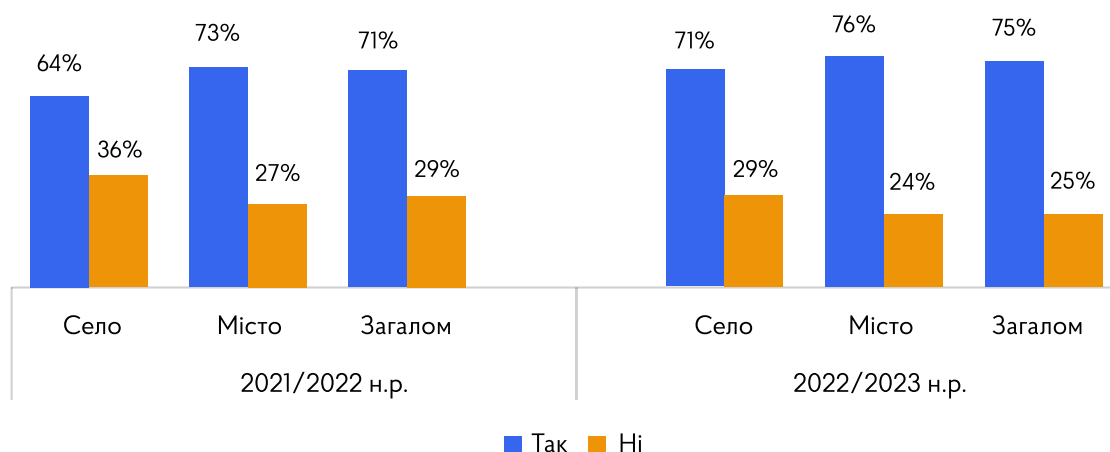

Матеріально-технічне забезпечення педагогів, професійна підтримка

З огляду на те, що більшість закладів освіти працюють у дистанційному та змішаному режимі, доступ до інтернету та техніки стали основними потребами у роботі педагогів. Станом на січень 2023 року 25 % педагогів не були забезпечені робочими комп'ютерами.

Як порівняти з минулим роком¹⁴, з 64 % до 71 % зросла частка вчителів у селах, які забезпечені робочим комп'ютером у закладі освіти. У містах вона також збільшилася, однак менше, тому у 2022–2023 н.р. розрив у забезпеченні комп'ютерами між селом (71 %) та містом (76 %) скоротився (у 2021–2022 н.р. відсоток забезпечення вчителів робочими комп'ютерами складав 64 % у селі та 73 % у місті).

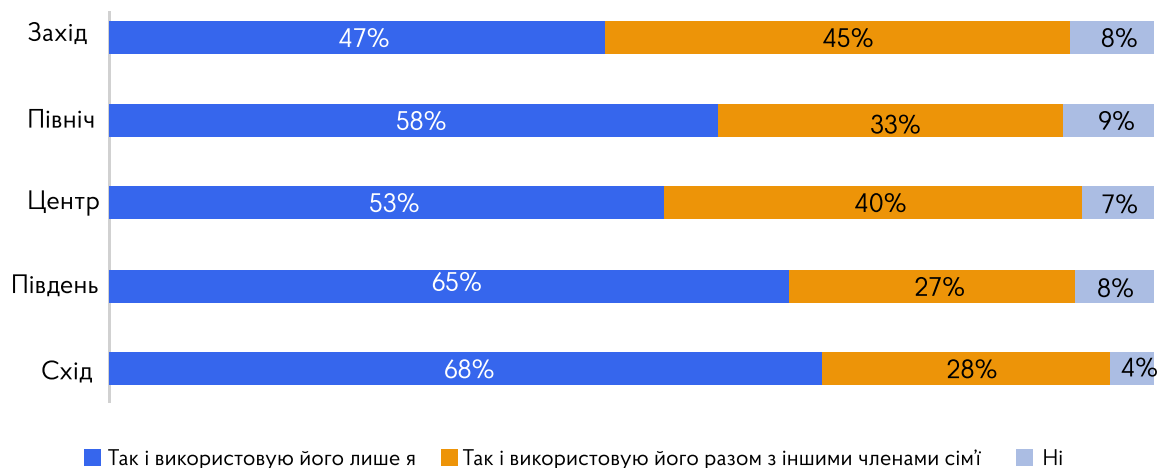
Чи забезпечені ви у закладі освіти робочим комп'ютером для організації дистанційного навчання? (вчителі)

В розрізі регіонів робочими комп'ютерами у закладах освіти найкраще забезпечені вчителі на Півночі – 88 %, дещо менше на Сході та Півдні – по 77 %, у Центрі – 68 %, найнижчий показник на Заході – 65 %. Ймовірно, такий розподіл пов'язаний з тим, що на Заході та у Центрі більше закладів працюють очно.

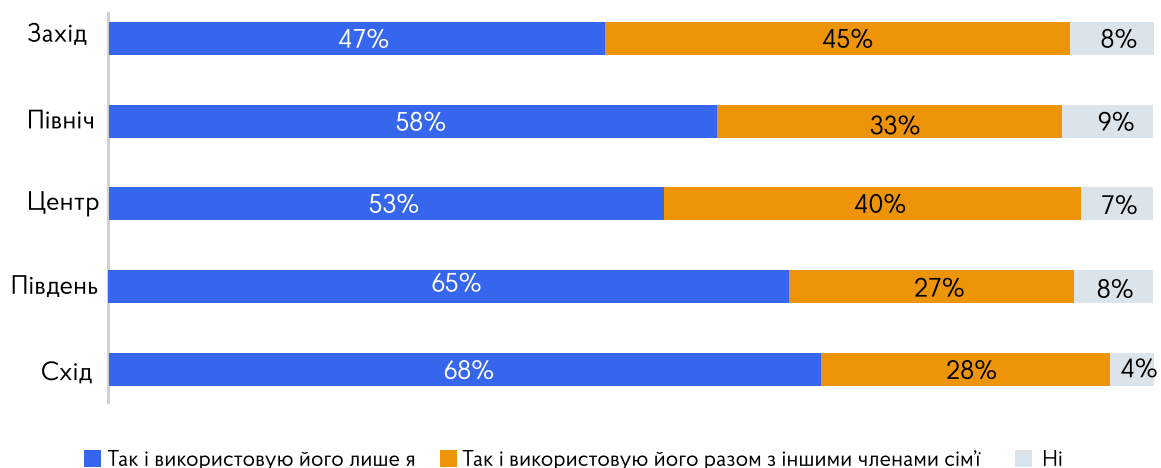
¹⁴ У лютому 2022 року напередодні повномасштабного вторгнення росії в Україну Державна служба якості освіти спільно з проектом SURGe провели [Дослідження якості організації дистанційного навчання](#). Цьогорічне Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни здійснено за схожою методологією та інструментарієм, що включає питання про матеріально-технічне забезпечення педагогів.

Чи маєте ви вдома комп'ютер для організації освітнього процесу? (вчителі)

Вдома понад 90 % педагогів мають власний комп'ютер, однак третина змушена ним ділитися з іншими членами сім'ї. На Сході (68 %) та Півдні (65 %) найбільше вчителів, які мають особистий комп'ютер і можуть його використовувати для організації освітнього процесу, найменше – на Заході (47 %). Також на Заході (45 %) і в Центрі (40 %) найбільше вчителів, які використовують комп'ютер разом з іншими членами родини.

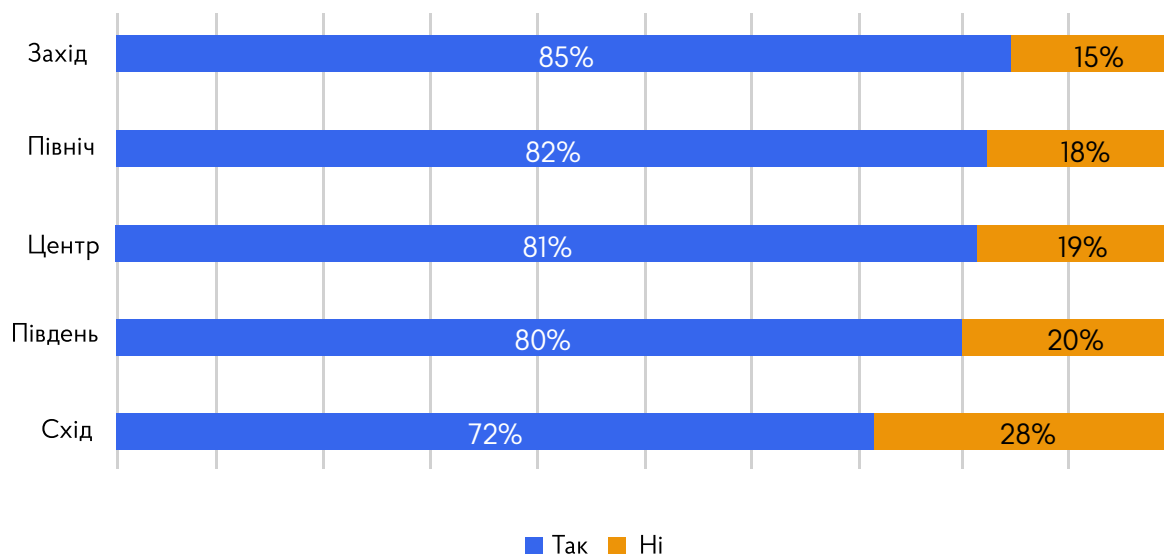
Чи маєте ви вдома комп'ютер для організації освітнього процесу? (вчителі)

Близько 2 % педагогів не мають доступу до комп'ютера ані на робочому місці, ані у закладі освіти.

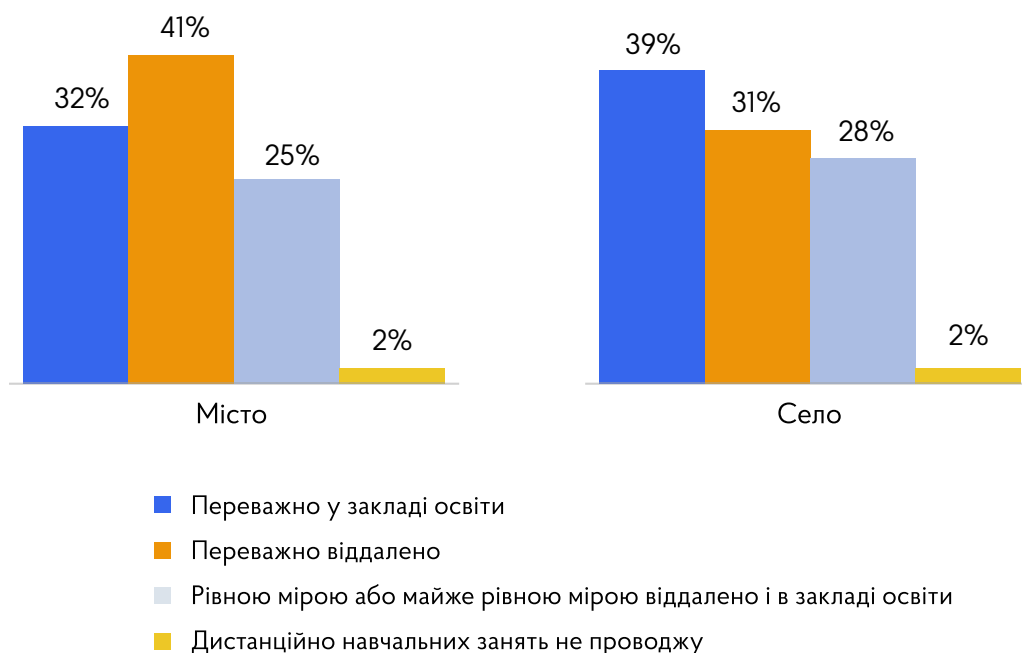
Що стосується доступу до швидкісного інтернету, то вдома його мають 91–93 % вчителів залежно від регіону. За місцем роботи ситуація складніша. Найбільше вчителів не мають доступу до інтернету в закладі освіти, де працюють, на Сході – 28 %, найменше на Заході – 15 %. У інших регіонах ситуація більш рівномірна – 18–20 %.

Чи ви маєте доступ до швидкісного інтернету у закладі освіти, де працюєте? (вчителі)

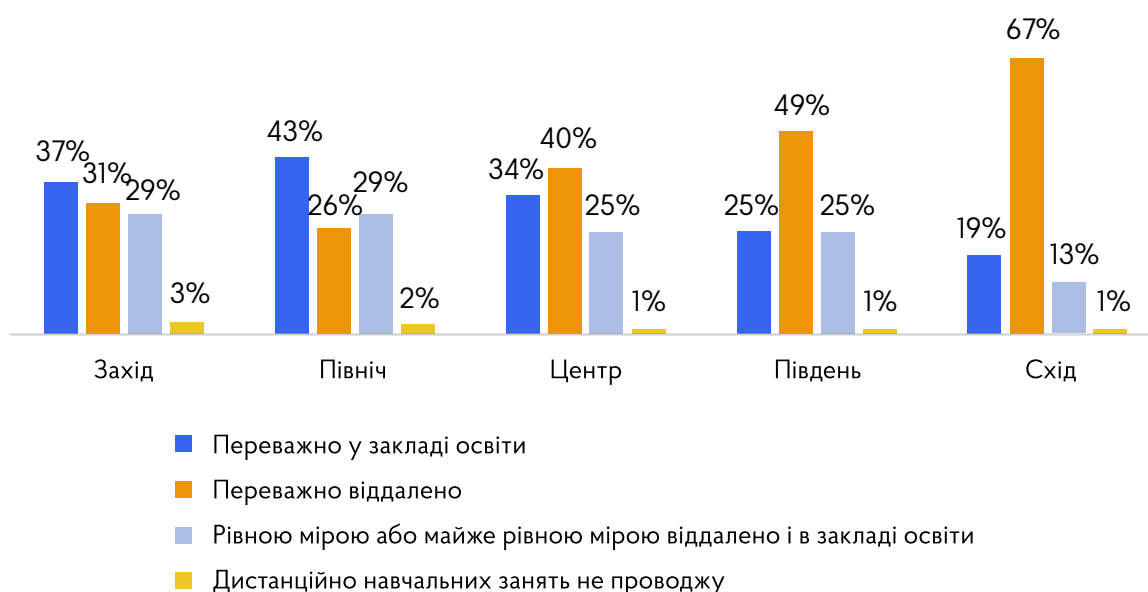
Результати анкетування педагогів загалом свідчать про гнучкість у виборі місця проведення онлайн-уроків та оптимальне використання наявних ресурсів. Ті вчителі, які не мають вдома комп'ютера або використовують його разом з іншими членами сім'ї, проводять онлайн-уроки переважно у закладах освіти. Такий підхід більше практикують у селах – тут працюють у закладі освіти 39 % педагогів, ще 28 % проводять онлайн-навчання і віддалено, і з закладу освіти. У містах 41 % вчителів працює переважно віддалено, 32 % – у закладі освіти.

Де ви зазвичай проводите дистанційні (онлайн) навчальні заняття? (вчителі)

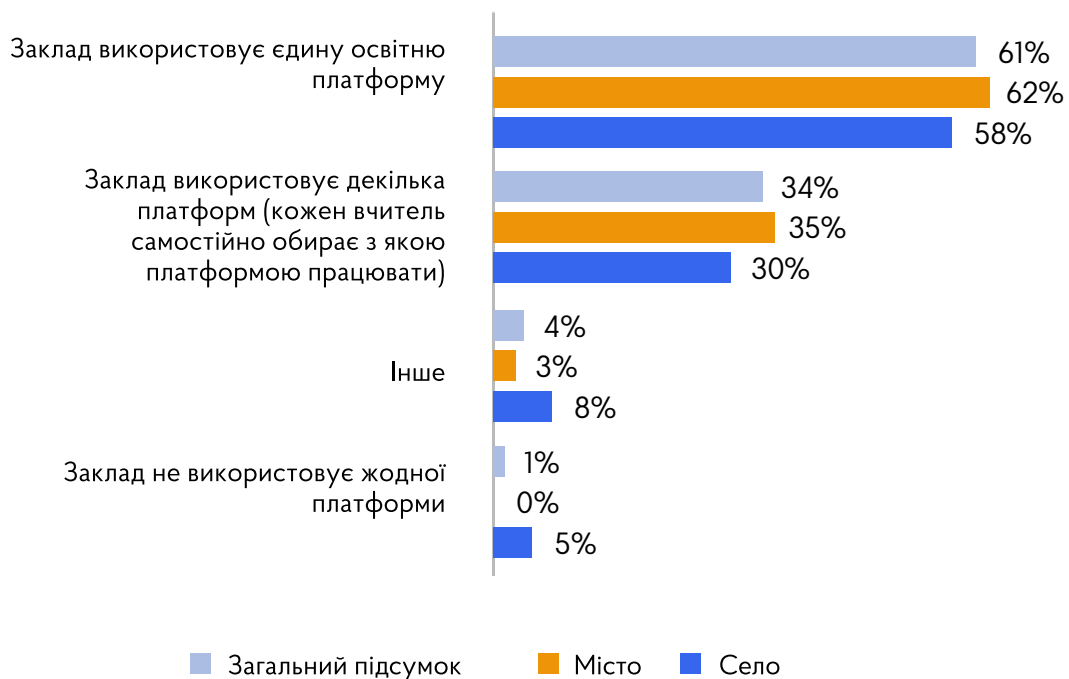
У розрізі регіонів педагоги на Сході та Півдні, дещо менше у Центрі, працюють переважно віддалено. Очевидно, що безпековий фактор тут є визначальним, тому наявність комп'ютерів та інтернету в закладі освіти лише опосередковано впливає на вибір місця роботи. На Півночі та Заході вчителі працюють переважно із закладів освіти.

Де ви зазвичай проводите дистанційні (онлайн) навчальні заняття? (вчителі)

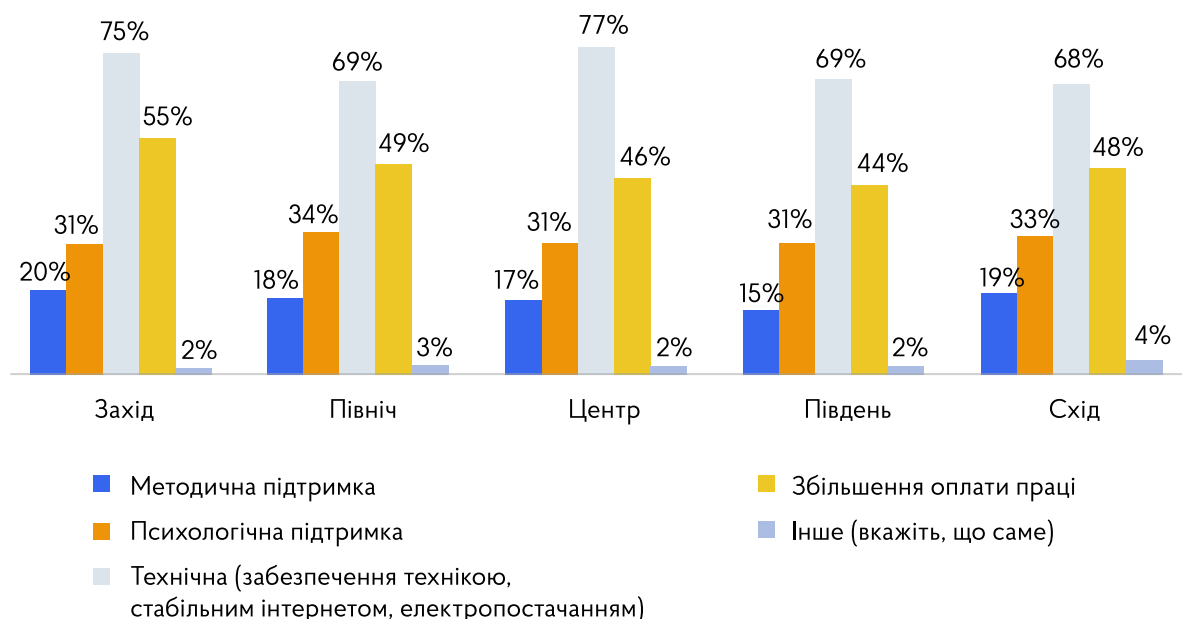
62 % керівників у містах та 58 % у селах зазначають, що заклад освіти використовує єдину електронну освітню платформу для організації навчання в умовах війни. Орієнтовно у третині закладів кожен вчитель самостійно вирішує, з якою платформою працювати. Жодної електронної навчальної платформи не застосовують 5 % закладів у селах.

Який підхід застосовує заклад освіти у роботі з електронними освітніми платформами для організації навчання в умовах війни? (керівники)

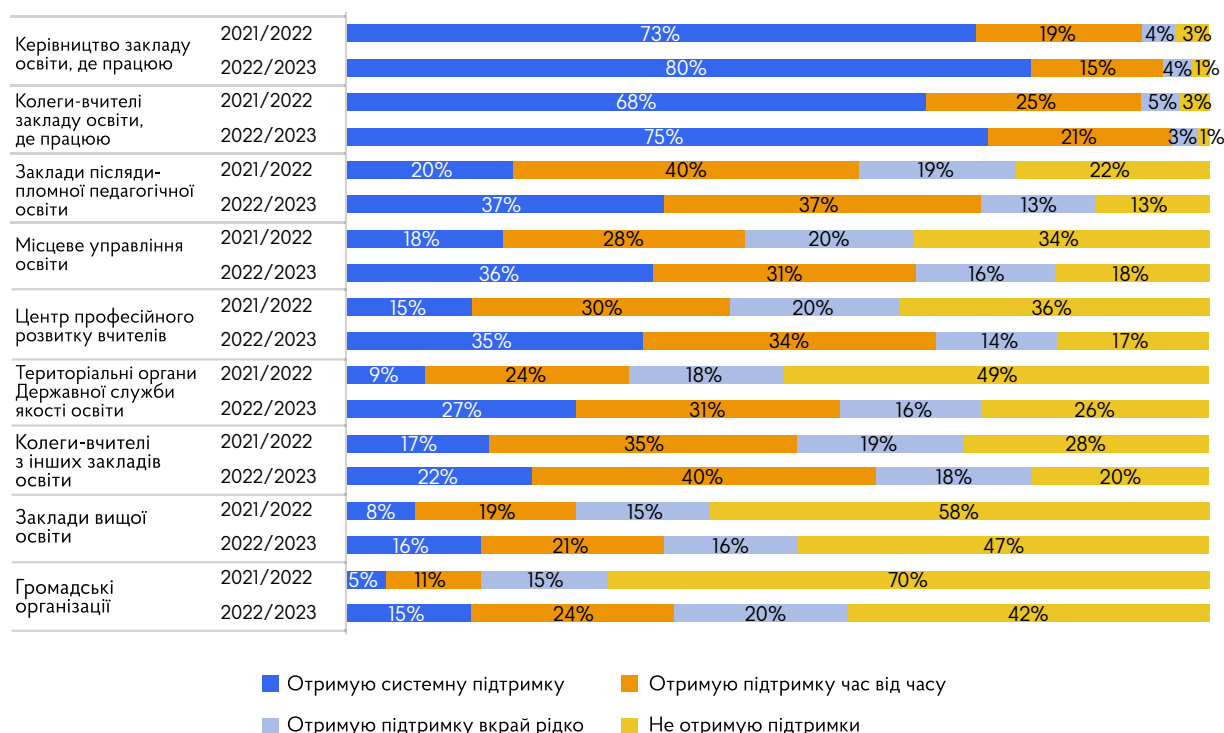
Попри те, що 75 % вчителів зазначили, що забезпечені робочими комп'ютерами та доступом до інтернету, така ж кількість (74 %) для більш продуктивної роботи в умовах війни потребує технічної підтримки: забезпечення технікою, стабільним інтернетом, електропостачанням. Близько половини педагогів таку підтримку бачать у підвищенні оплати праці. Третина потребує психологічної підтримки, 15–20 % – методичної. В розрізі регіонів значної різниці у потребах педагогів не виявлено.

Якої підтримки ви потребуєте для більш продуктивної роботи в умовах війни? (вчителі)

Впродовж 2022–2023 навчального року збільшилася підтримка вчителів різними суб'єктами та освітніми інституціями. Найбільше зросла підтримка від Центрів професійного розвитку – у минулому році 15 % вчителів вказували, що отримують від таких установ системну підтримку, цього року – 35 %. На 18 % збільшилася кількість педагогів, які зазначають про системну підтримку від місцевих управлінь освіти та територіальних органів Державної служби забезпечення якості освіти, 17 % – від закладів післядипломної професійної освіти.

Оцініть системність підтримки, яку отримуєте від колег та інституцій (вчителі)

Матеріально-технічне забезпечення учнів/учениць

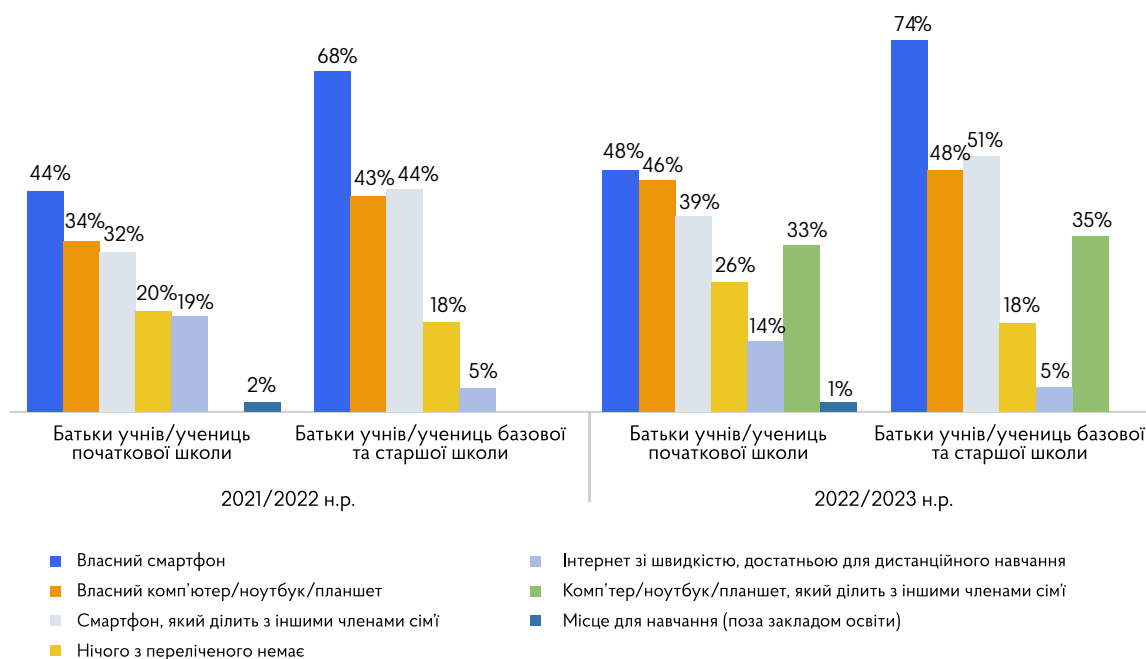
Як порівняти цьогорічні умови забезпечення учнів/учениць технікою та зв'язком для навчання з минулорічними¹⁵, то загалом вони не змінилися, а в окремих випадках покращилися: тепер більше учнів/учениць мають власний комп'ютер та доступ до швидкісного інтернету.

74 % батьків учнів/учениць базової та старшої школи вказують, що їхні діти забезпечені власним смартфоном для навчання (минулого року про це зазначали 68 %), 51% – комп'ютером/ноутбуком/планшетом (44 % – минулого).

Учні/учениці початкової школи меншою мірою забезпечені технікою для навчання: про наявність у початківців смартфона зазначили 48 % батьків, комп'ютера/ноутбука/планшета – 39 %.

40 % батьків учнів/учениць початкової школи та 23 % батьків учнів/учениць базової та старшої школи зазначили, що дитина має один гаджет (комп'ютер, ноутбук, планшет, смартфон), який ділить з іншими членами сім'ї.

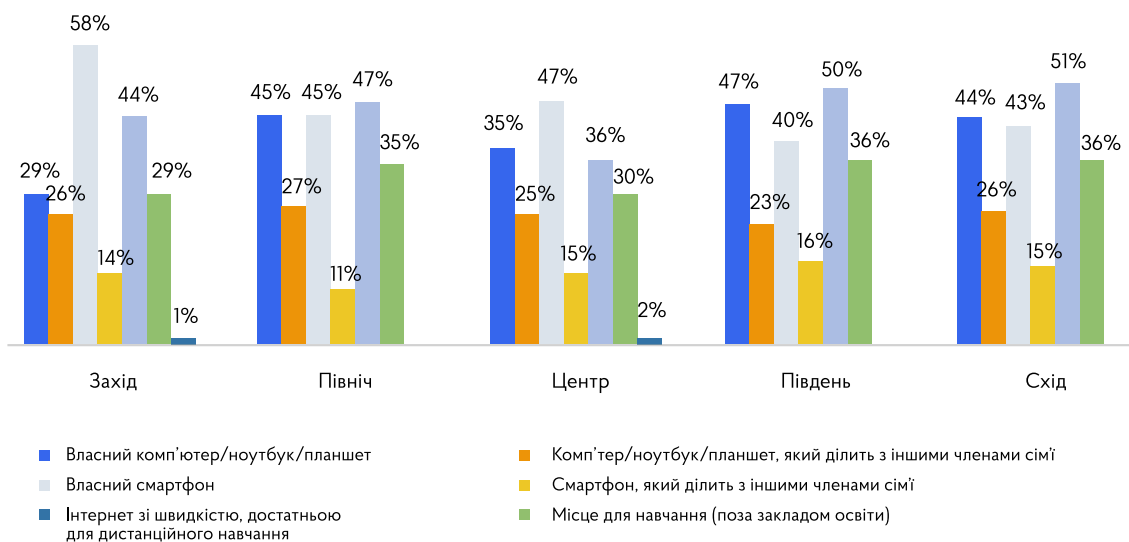
Чим саме забезпечена ваша дитина для навчання?

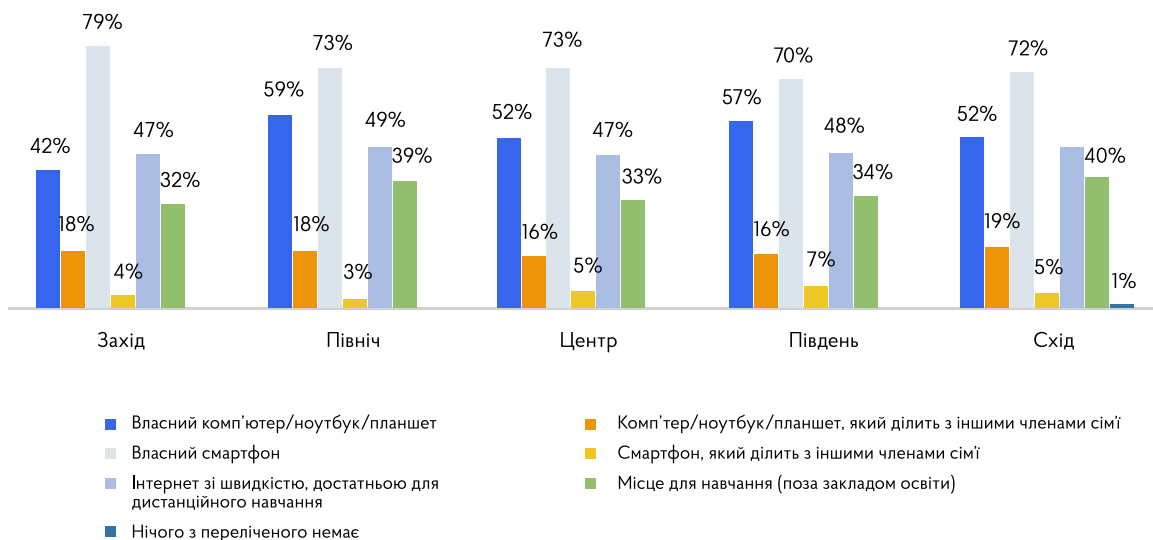
¹⁵ У лютому 2022 року напередодні повномасштабного вторгнення росії в Україну Державна служба якості освіти спільно з проектом SURGE провели [Дослідження якості організації дистанційного навчання](#). Цьогорічне Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни здійснено за схожою методологією та інструментарієм, що включає питання про матеріально-технічне забезпечення учнів/учениць.

В розрізі регіонів значної різниці у забезпеченні учнів/учениць гаджетами для навчання не виявлено. На Заході власний смартфон має більше учнів/учениць початкової школи, ніж в інших регіонах (про це зазначили 58 % батьків за Заході та від 40 % до 47 % у інших регіонах), однак тут менше учнів/учениць мають власний комп'ютер або ноутбук (29 % та від 38 % до 47 % відповідно). Подібна тенденція, але з меншою різницею, спостерігається і щодо забезпечення учнів/учениць базової та старшої школи.

Чим саме забезпечена ваша дитина для навчання? (батьки учнів/учениць початкової школи)

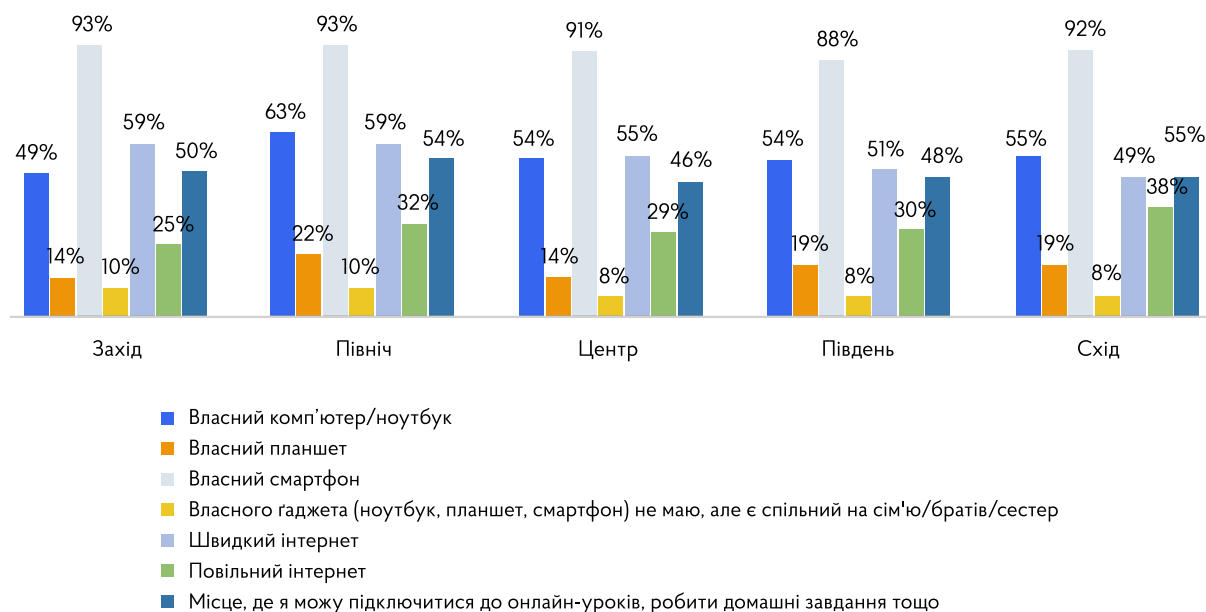

Чим саме забезпечена ваша дитина для навчання? (батьки учнів/учениць базової та старшої школи)

Як і минулого року, фаворитним гаджетом для дистанційного навчання серед учнів/учениць старшого шкільного віку лишається смартфон – про це зазначили 92 % опитаних старшокласників. На другому місці – комп’ютер/ноутбук – його використовують для дистанційного навчання 54 % опитаних учнів/учениць, що на 10 % менше, ніж за попередній рік, на третьому місці – планшет – 17 %. Близько 2 % учнів/учениць не мають власного гаджета (комп’ютер, ноутбук, планшет, смартфон) для навчання, але можуть використовувати той, що є у родини.

Що з переліченого ти маєш, щоб навчатись? (учні/учениці)

Попри те, що в усіх регіонах України учні/учениці старшої школи можуть вільно користуватися гаджетами та інтернетом для навчання (про це зазначили від 69 % до 77 % опитаних учнів/учениць), у відповіді на відкрите питання про перешкоди в освітньому процесі майже однотайно старшокласники наголосили на тому, що через вимушені відключення електроенергії більшість мають проблеми з інтернетом.

Чи ти маєш можливість завжди вільно користуватись гаджетами та інтернетом для навчання? (учні/учениці)

Зміна психологічного стану учнів/учениць

Зважаючи на те, що 2022–2023 навчальний рік для всіх учасників освітнього процесу виявився екстремальним, психоемоційний стан учнів/учениць погіршився.

На 20 % зменшилася¹⁶ кількість старшокласників, які почуваються у безпеці. Рік тому 81 %¹⁷ учнів/учениць у селах та 85 % у містах зазначали, що почуваються безпечно, у січні 2023 року так відповіли 65 % у містах та 69 % у селах.

В розрізі регіонів різниці у відповідях учнів/учениць про те, як вони почуваються у 2022/2023 навчальному році, фактично не виявлено. Частково це можна пояснити тим, що учні/учениці зі Сходу та Півдня перебувають за кордоном або в інших регіонах України – у Центрі та на Заході. Водночас учні/учениці, які залишаються проживати на Сході та Півдні, схоже оцінюють свої почуття.

Менше старшокласників також стали почуватися спокійними (51 % у містах та 55 % у селах), як порівняти з попереднім 2021–2022 навчальним роком (79 % у містах та 76 % у селах). Відповідно, і рівень тривоги зріс: якщо в минулому році її відчували 13 % учнів/учениць у містах та 14 % в селах, то у 2022–2023 н.р. – 25 % у містах та 24 % у селах.

В цьому навчальному році старшокласники у містах відчують себе більш втомленими (52 %), як порівняти з попереднім роком (33 %). Відповідно, учні/учениці відчують себе менш енергійно (38 % у містах та 49 % у селах), ніж минулого року (53 % у містах та 59 % у селах). Також зменшилася кількість учнів/учениць, які відчують себе щасливими: цьогоріч це 45 % у містах та 50 % у села, тоді як минулого року таких було 67 % у містах та 62 % у селах. Крім того, майже на половину зменшилася кількість учнів/учениць, які відчують себе розслаблено (29 % у містах та 34 % у села, у минулому році так зазначали 60 % у містах та 65 % у селах), та вдвічі зросла кількість тих, які почуваються напружено (41 % у містах та 36 % у селах цього року та 22 % у містах і 21 % у селах – минулого).

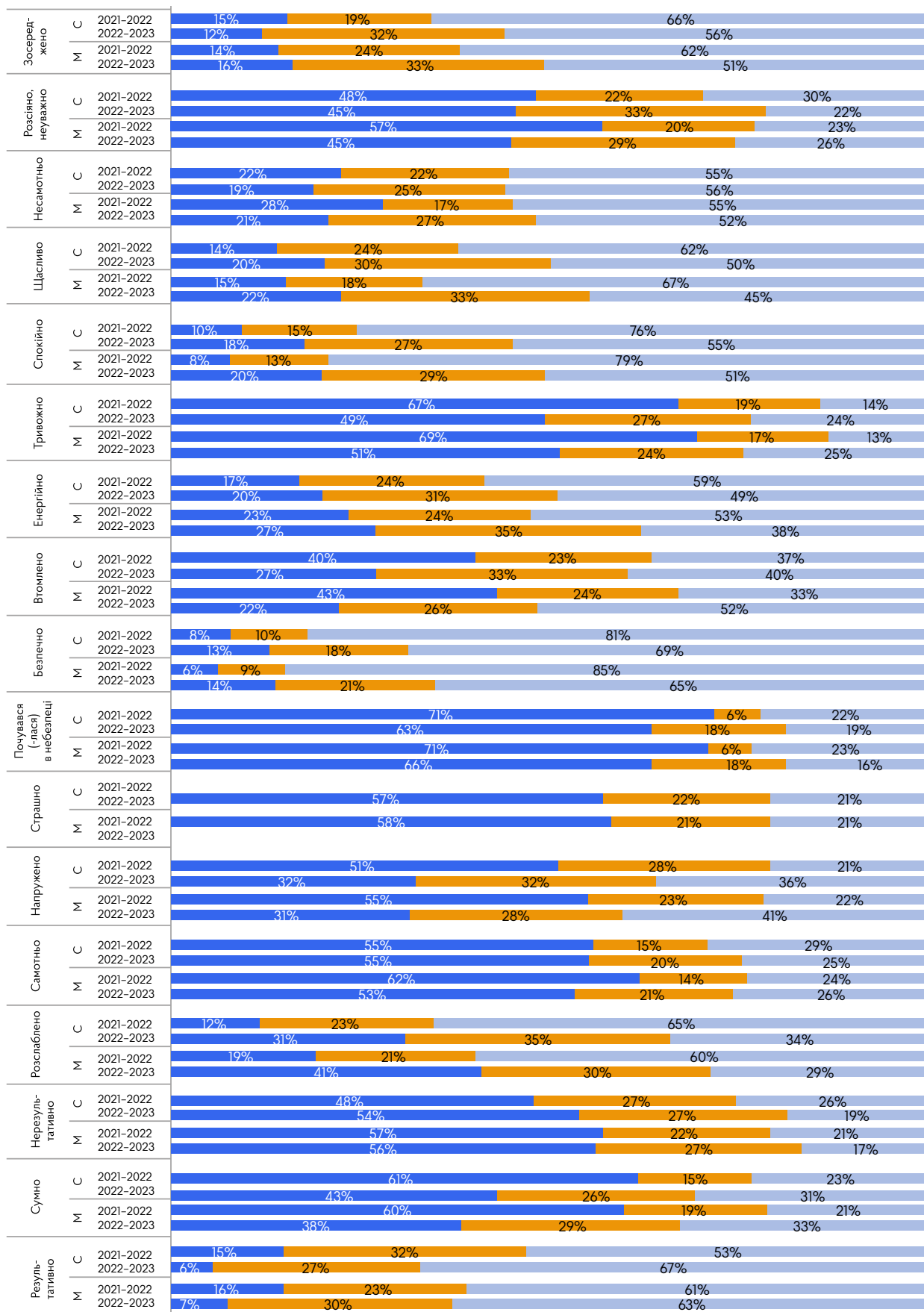
Водночас збільшилася частка учнів у селі, які почуваються результативно – з 53 % до 67 % учнів/учениць.

---

¹⁶ У лютому 2022 року напередодні повномасштабного вторгнення росії в Україну Державна служба якості освіти спільно з проектом SURGE провели [Дослідження якості організації дистанційного навчання](#). Цьогорічне Дослідження якості організації освітнього процесу в умовах війни здійснено за схожою методологією та інструментарієм, що включає питання про психоемоційний стан учнів/учениць.

¹⁷ Учні/учениці оцінювали те, як почуваються за 5-бальною шкалою, де 5 балів – найбільше відчував/відчувала, 1 – найменше відчував/відчувала. Тут і надалі об'єднано відповіді 1 і 2 бали та 4 і 5 балів.

Як ти почувався (-лася) у цьому навчальному році? (учні/учениці)

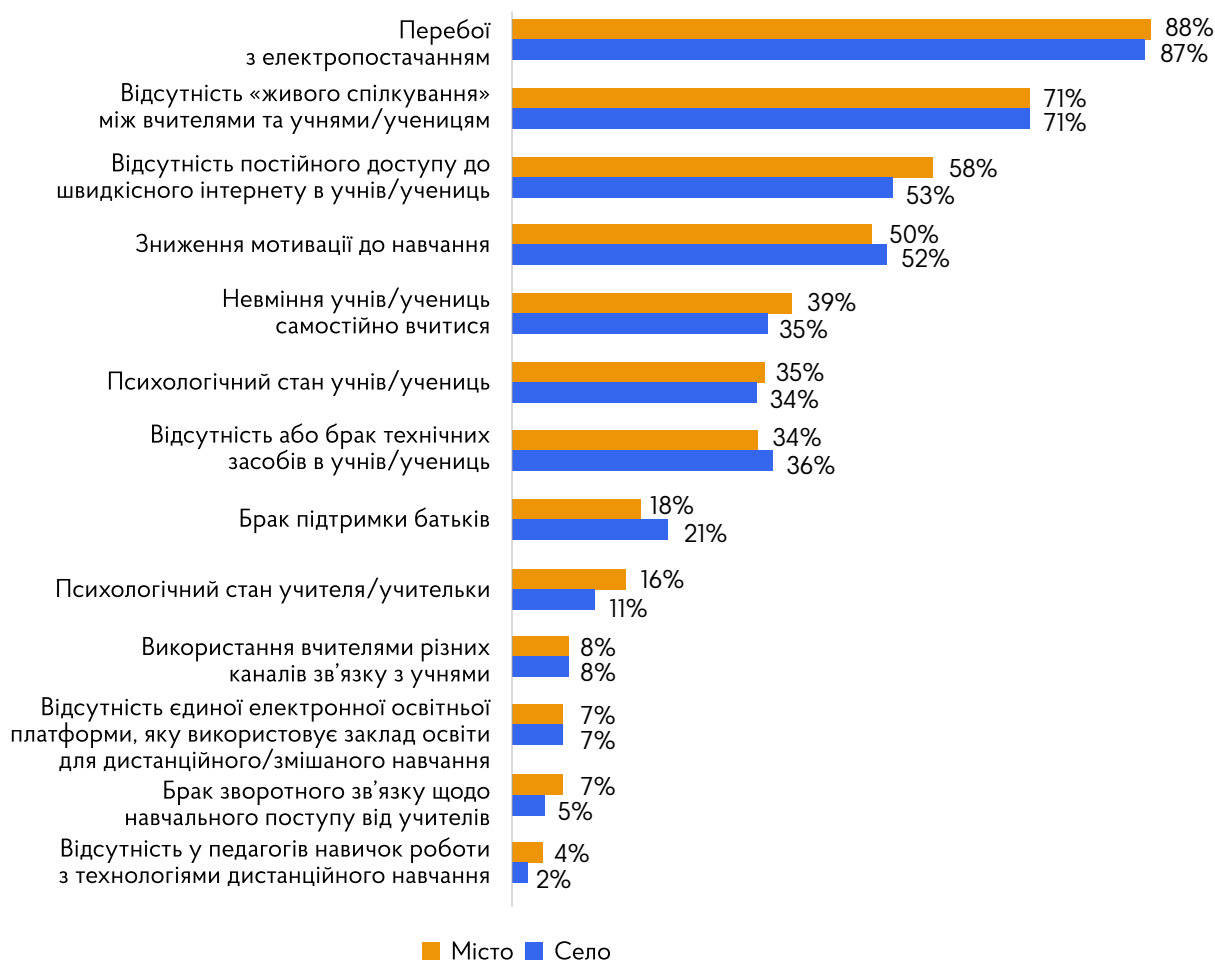

■ 1-2 бали ■ 3 бали ■ 4-5 бали

Виклики освітнього процесу в умовах війни та способи їх подолання

Освітній процес в умовах війни та зміни режимів роботи закладів освіти має низку викликів. Педагогів попросили назвати основні з них. Найбільше респондентів вказали на проблеми, пов'язані з умовами навчання: нестабільне електропостачання – про це зазначили 88 % вчителів у містах¹⁸, відсутність доступу до швидкісного інтернету в учнів/учениць – 58 %, відсутність або брак техніки в учнів/учениць – 34 %. Дещо менше педагогів ключові виклики пов'язують з особливостями організації навчально-пізнавальної діяльності дітей: відсутність живого спілкування між вчителем та учнями/ученицями до найбільших перепон освітнього процесу відніс 71 % педагогів, невміння учнів/учениць самостійно вчитися – 39 %, брак зворотного зв'язку щодо навчального поступу від учителів – 7 %. Ще менше вчителів відносять до викликів освітнього процесу психологічні фактори: про зниження мотивації учнів/учениць до навчання зазначили 50 % вчителів, нестабільний психоемоційний стан учнів/учениць та вчителів – 35 % та 16 % відповідно, брак підтримки батьків – 18 %.

Що, на вашу думку, стало найбільшим викликом для організації освітнього процесу в умовах війни? (вчителі)

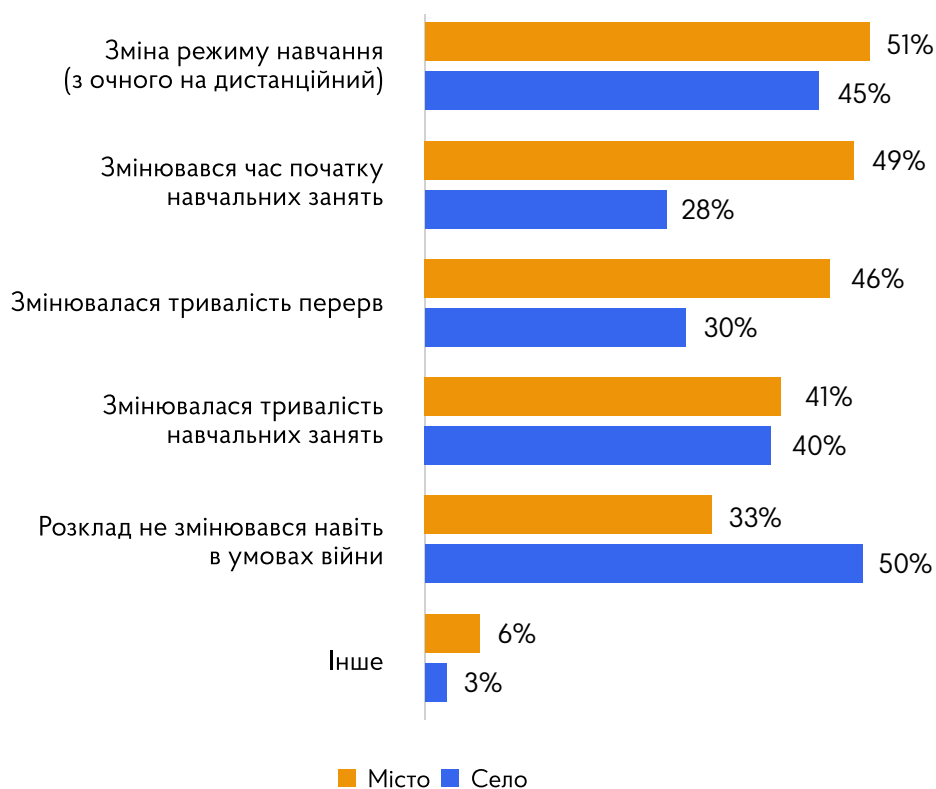

¹⁸ Різниця у відповідях педагогів у містах та селах про виклики в організації освітнього процесу в умовах війни майже не виявлено, тут наводяться дані анкетування вчителів у містах.

З огляду на характер викликів, організація освітнього процесу потребує гнучкості та адаптивності, коригування методів викладання. Дані анкетування педагогів та керівників закладів освіти показують недостатнє розуміння того, як реагувати на виклики та потреби.

33 % директорів у містах та 50 % у селах не змінювали розкладу навчальних занять в умовах постійних стабілізаційних відключень електроенергії, повітряних тривог, браку доступу до швидкісного інтернету. Час початку навчальних занять у селах змінювали 28 % закладів освіти, у містах – 45 %. Зміна режиму навчання (з очного на дистанційний) виявилася найбільш поширеним способом реагування на виклики у половині закладів освіти.

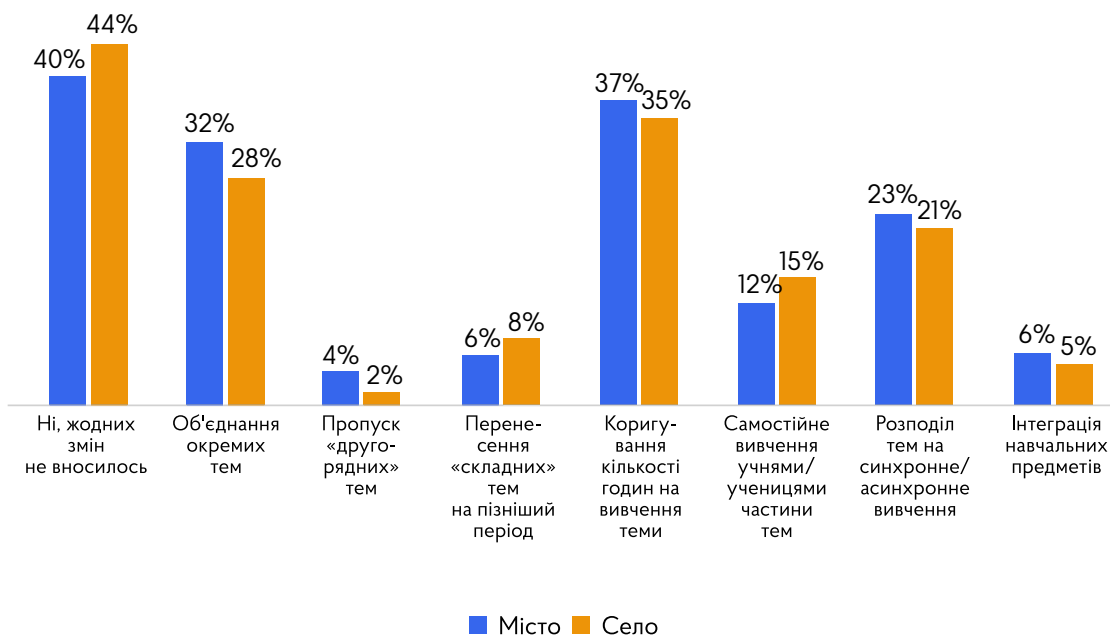
Чи вносилися зміни до розкладу навчальних занять в умовах війни, і якщо так, то які саме? (вчителі)

40 % педагогів у містах та 44 % у селах зазначають, що не вносили змін до календарно-тематичного планування в умовах зміни режиму навчання. Близько третини вчителів шукали способи, як ефективніше скоригувати календарно-тематичне планування: 37 % у містах та 35 % у селах змінювали кількість годин на вивчення теми, 32 % та 28 % відповідно об'єднували теми, 23 % та 21 % відповідно розподіляли теми з урахуванням режиму навчання – синхронного чи асинхронного. До самостійного вивчення учнями/ученицями частини тем вдавалися 12 % вчителів у містах та 15 % у селах.

Чи вносилися зміни до календарно-тематичного планування через зміну режиму навчання, і якщо так, то які саме? (вчителі)

Водночас частина закладів знаходили рішення та способи адаптації освітнього процесу до умов війни. Подаємо розгорнуті відповіді директорів та педагогів.

«Скорочувалася тривалість навчальних занять, а вивільнений час був розподілений між консультаціями для учнів/учениць, які не мали можливості приєднатися до уроків».

«Коли збільшили кількість місць в укритті, то перейшли зі змішаного навчання на офлайн-навчання всіх учнів/учениць школи в 1 зміну».

«У зв'язку зі зменшенням тривалості світлої частини доби та частими відключеннями електроенергії у II кварталі збільшили кількість дистанційних уроків у 5-11 класах, а у 2-4 класах збільшили кількість очних уроків».

«Перейшли на шестиденний робочий тиждень».

«Додала години на повторення».

«Введено діагностувальні роботи для виявлення прогалин у знаннях учнів/учениць через зміну режиму навчання».

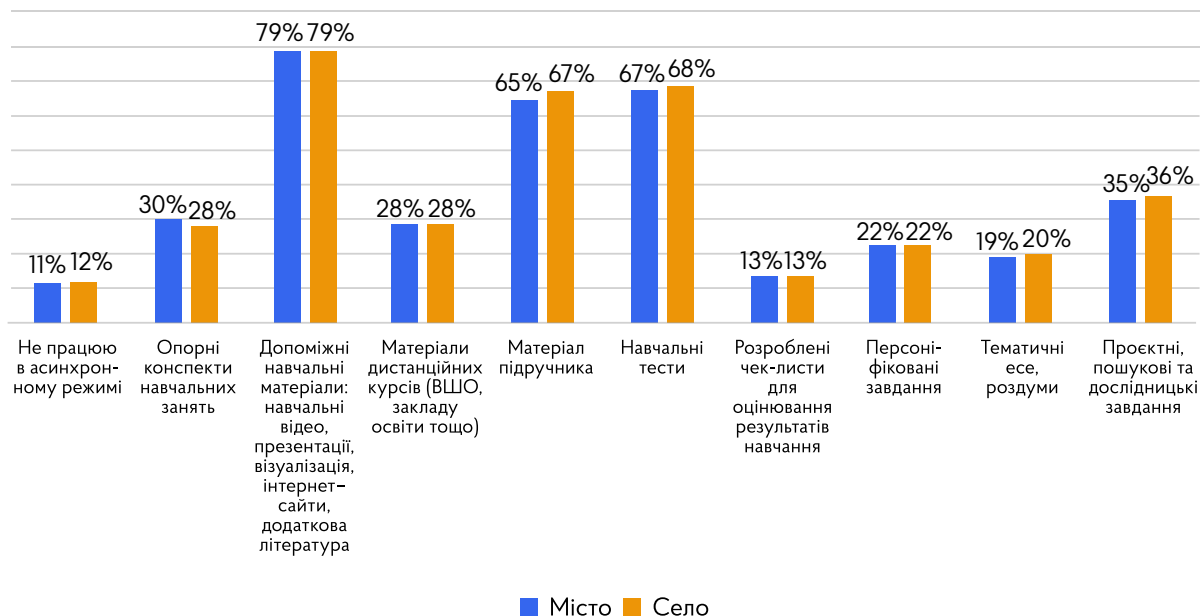
«Заміна тематики лабораторних робіт на такі, що можливо виконати вдома чи за допомогою гаджетів».

«Коригування кількості годин додатковими темами для повторення».

В умовах асинхронного режиму більшість вчителів застосовує традиційні види освітніх ресурсів: підручники (65 %), тести (67 %), допоміжні навчальні матеріали – навчальні відео, презентації, візуалізація, інтернет-сайти, додаткову літературу (79 %), натомість

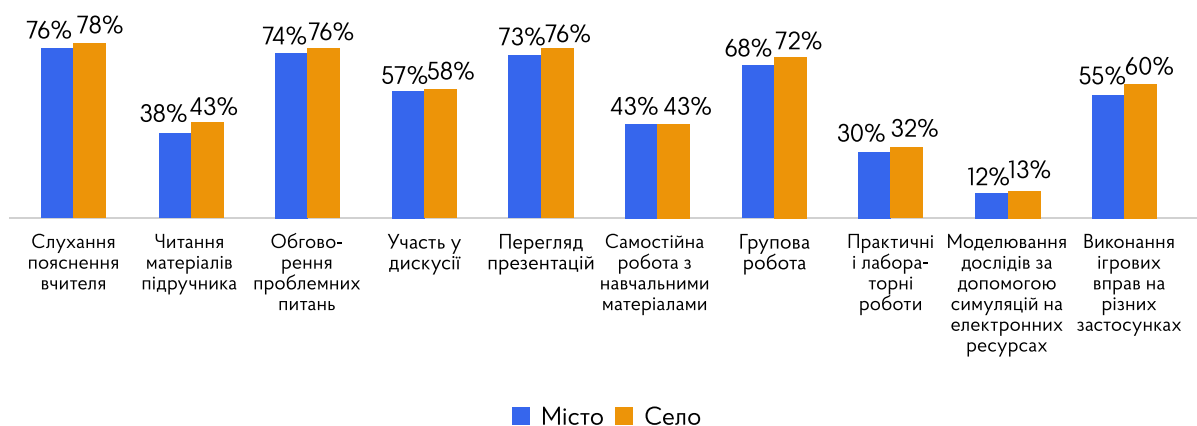
не більше третини педагогів використовують освітні ресурси, що сприяють компетентнісному навчанню: проєктні, пошукові та дослідницькі завдання використовують 35 % вчителів, персоніфіковані завдання – 22 %, тематичні есе, роздуми – 19 %, розроблені чек-листи для оцінювання результатів навчання – 13 %.

Які види освітніх ресурсів Ви використовуєте при асинхронному режимі освітнього процесу?

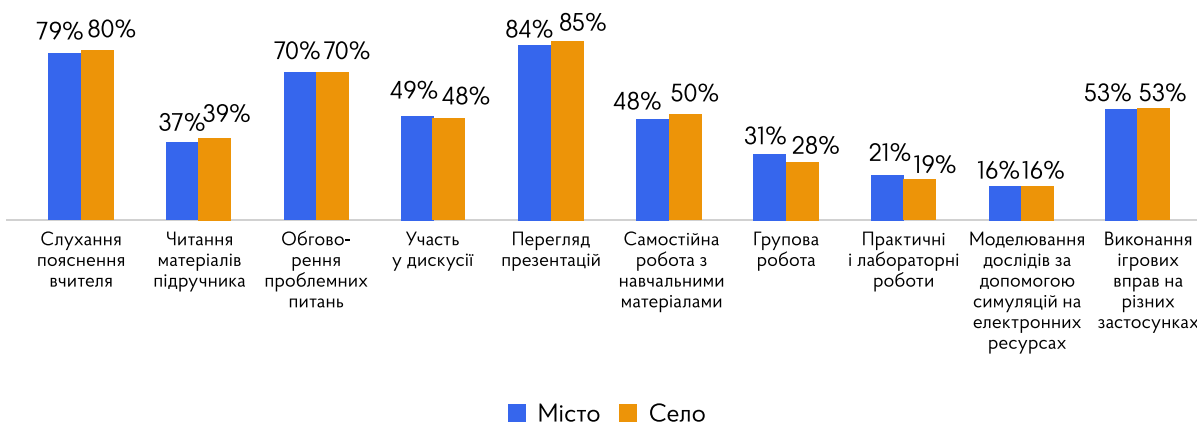
В умовах дистанційного синхронного навчання, як порівняти з очним, менше вчителів застосовують види навчальної діяльності, що передбачають взаємодію учнів/учениць між собою, активну участь в освітньому процесі. Під час дистанційного синхронного навчання організують роботу учнів у групах 31 % педагогів у містах та 28 % у селах (під час очного навчання 68 % педагогів у містах та 72 % у селах), проводять практичні та лабораторні роботи 21 % вчителів у містах та 19 % у селах (під час очного навчання 30 % та 32 % відповідно), організують дискусії також менше вчителів – 49 % в умовах дистанційного синхронного навчання у містах та 57 % в умовах очного.

Які види навчальної діяльності ви найчастіше застосовуєте під час очного навчання? (вчителі)

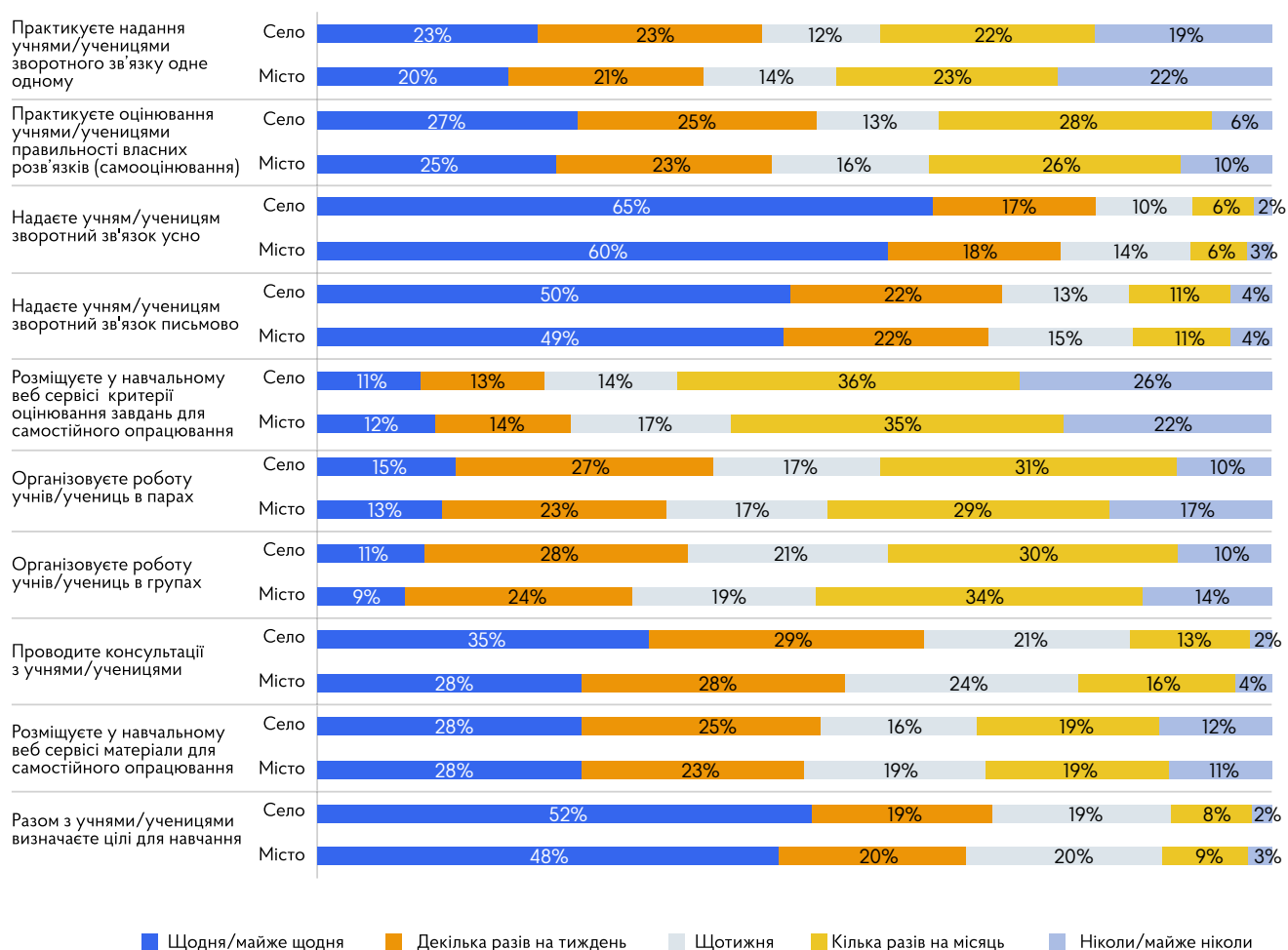
Водночас в умовах дистанційного синхронного навчання зростає кількість вчителів, які пропонують учням/ученицям переглянути презентації, відео (84 % у містах, в умовах очного навчання – 73 %), самостійно попрацювати з навчальними матеріалами (48 % та 43 % відповідно), провести моделювання дослідів за допомогою симуляцій на електронних ресурсах (16 % та 12 % відповідно).

Які види навчальної діяльності ви найчастіше застосовуєте під час дистанційного синхронного навчання? (вчителі)

Водночас самостійне опанування навчального матеріалу може виявитися малоефективним з огляду на те, що 39 % вчителів зазначили, що учні/учениці не вміють самостійно вчитися, а також що 62 % педагогів у селах та 57 % у містах рідко¹⁹ знайомлять учнів/учениць із критеріями оцінювання завдань, що давали для самостійного опрацювання. Водночас вчителі стверджують, що постійно²⁰ надають здобувачам освіти зворотний зв'язок усно (82 % у селах та 78 % у містах) та письмово (72 % та 71 % відповідно).

Як часто в умовах зміни режиму навчання ви (вчителі):

Розмірковуючи над тим, що може допомогти стабілізувати освітній процес в умовах війни, третина керівників вказують на потребу у психологічній підтримці вчителів та учнів, а також на забезпечення умов для навчання: укриття, доступу до електроенергії та інтернету. Відповіді директорів співвідносяться із запитом третини вчителів про психологічну підтримку, про нестабільні умови як головну перешкоду навчання.

Майже чверть керівників вважають, що стабілізувати освітній процес може ефективна комунікація з батьками (вказали 23 %) та усіма учасниками освітнього процесу (21 %). Підтримка зв'язку з батьками учнів/учениць – справді важлива складова в умовах війни.

¹⁹ Об'єднано варіанти відповіді «Ніколи / майже ніколи» та «Кілька разів на місяць».

²⁰ Об'єднано варіанти відповіді «Щодня / майже щодня» та «Декілька разів на тиждень».

вах нестабільного освітнього процесу, як і з вчителями та учнями, однак комунікація – це лише інструмент, ключовим у комунікації є інформація, рішення та повідомлення, які адміністрація закладу хоче донести. З відповідей директорів зрозуміло, що переважно йдеться про повідомлення про зміну режиму роботи закладу, відвідування/невідвідування дітьми занять, допомогу дітям у навчанні.

Про ефективне планування, гнучку та чітку організацію освітнього процесу як стабілізуючий чинник в умовах війни зазначають 18 % керівників. Вище йшлося про брак гнучкості серед адміністрації шкіл та вчителів в організації освітнього процесу, ймовірно, причиною цього є недостатні управлінські навички та вміння або надмірна зарегульованість ймовірних змін.

Про посилення мотивації та підтримку учнів/учениць як стабілізуючий фактор зазначили 15 % керівників, водночас 50 % керівників назвали брак мотивації найбільшим викликом освітнього процесу в умовах війни. Можна припустити, що роботі з учнями як компенсаторному механізму приділяється недостатньо уваги.

Також 15 % керівників акцентують на потребі якісного навчального контенту, ще 7 % – на підтримці та сприянні педагогам.

Які заходи, на вашу думку, допомагають стабілізувати освітній процес в умовах війни? (керівники)

Серед інших заходів, які можуть допомогти стабілізувати освітній процес в умовах війни, керівники шкіл зазначили наступне:

«фінансування закладів загальної середньої освіти не повинно зменшуватись. Особливо заробітна плата учителів»;

«довіра до школи з боку батьків»;

«відновлення очного навчання»;

«посилення відповідальності батьків за навчання дітей»;

«завершення війни»;

«немає таких заходів».

